

DOBBANTÓ PROGRAM

2. KÖTET

A NAT-MŰVELTSÉGTERÜLETEK MODULJAI II.

Kommunikáció és anyanyelv • Angol nyelv • Német nyelv

2. KÖTET

A NAT-MŰVELTSÉGTERÜLETEK MODULJAI II.

Kommunikáció és anyanyelv • Angol nyelv • Német nyelv

A program szakmai vezetője: Bognár Mária

A modulok szerzői:

Csörgő Barbara (Német nyelv)
Derecskey Imre (Angol nyelv)
Orosz Lajos (Kommunikáció és anyanyelv)
Pecsenye Éva (Kommunikáció és anyanyelv)
Pecsenye Márta (Német nyelv)
Tartsayné Németh Nóra (Angol nyelv)

A modulok kialakítását segítő alkotószervező munkacsoport tagjai:

Barlai Róbertné, Gaskó Krisztina, Golnhofer Erzsébet, Vargáné Mező Lilla

Programfejlesztési konzulens: Gönczöl Enikő

Olvasószervezők:

Bartha Julia (Angol és német nyelv)
Szerencsés Hajnalka (Kommunikáció és anyanyelv)

ISBN 978-615-5043-01-7

Kiadja: Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közalapítvány, Dobbantó Projektiroda

Felelős kiadó: Kovács Gábor, a Kuratórium elnöke

Grafikai terv: Rubik Anna

Nyomdai előkészítés: Compdoc Kft.

Nyomda: Visit Nyomdaipari és Kereskedelmi Kft.

A program a Munkaerő-piaci Alap képzési alaprész központi keretéből, az Oktatási és Kulturális Minisztérium és a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet támogatásával valósul meg.

BEVEZETŐ

A **Dobbantó program közvetlen célja** egy olyan szakiskolai előkészítő program kialakítása, illetve megvalósítása, amely a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének zavaraival küzdő, iskolai tanulmányai során sok akadállyal szembekerülő, 8. osztályt végzett diákok számára biztosít **egyéni ütemterven alapuló képzést**. Az egyéves időtartamú program mindenekelőtt arra akarja felkészíteni őket, hogy a korábbinál sikeresebben tudjanak részt venni a közismereti oktatásban és a szakmai képzésben. **A program közvetett célja**, hogy a magatartási és tanulási zavarokkal küzdő, a sajátos nevelési igényű, s az iskolarendszerű oktatásban lemaradó vagy a rendszerből már kisodródott 15–25 éves fiatalok számára kínáljon esélyt a sikeres életút megtalálásához – a szakiskolai képzésbe való bekapcsolódás vagy a számukra megfelelő munkaterületek megtalálása révén.

A **Dobbantó tartalma** tehát három komponens szerves egységéből áll:

- A programban **kompetencia alapú fejlesztés** történik, amelynek célja a szocializációs, a tanulási utak sajátos, komplex támogatása, hogy megalapozzák a diákok tanulási sikereit és a cselekvőképes, saját életpályájukért felelős, eredményesen tenni tudó és akaró személyiséggé válást.
- A kompetencia alapú fejlesztés részeként különös figyelem fordul a munka világa felé vezető híd kiépítésére, az **életpálya-építés alapjainak lerakására**, hiszen a gyorsan változó posztindusztriális környekben elveszítette létjogosultságát az a szemlélet és gyakorlat, amely szerint a fiatal 14–18 éves kora között választ egy pályát (szakmát, foglalkozást), amely szinte visszafordíthatatlanul meghatározza egész életútját, és nyugdíjazásáig biztos munkahelyen tevékenykedik a választott szakmában.
- Az egyéni ütemterv szerinti program a személyre szabott pedagógiai gyakorlat kialakítását feltételezi, tehát a programot alapvetően a diákok egyéni szükségleteit, fejlődését figyelembe vevő rugalmas pedagógiai határendszer biztosítása jellemzi az iskolában és az iskolán kívüli tanulási helyzetekben.

A Dobbantó **megvalósításának alapelvei** a következők:

- A program minden bekapcsolódó intézményt a saját helyzetében segít és támogat abban, hogy adott feltételrendszere mellett a lehető legeredményesebben valósítsa meg a Dobbantó csoportban a diákok tanulási sikereit elősegítő programcsomagot, alakítsa ki és terjessze el a csoportban és az intézmény minél nagyobb részében a személyre szóló pedagógiai gyakorlatot, azaz az **intézményfejlesztést** támogatja.
- A program kiemelt figyelmet fordít arra, hogy a részt vevő intézményekben hosszú távon érvényesülő formákat, működésmódokat, elkötelezettségeket, tudásokat sikerüljön kialakítani, azaz a fejlesztés eredményei intézményesüljenek, maradandóak, fenntarthatóak legyenek.
- A program megvalósításának filozófiája valamilyen érintett szereplő tekintetében a mindenkivel szembeni alapvető **bizalom, a teljesíthető elvárások támasztásán** és ezzel párhuzamosan a **segítség-támogatás** hármásán alapul.

A MODULRENDSZERŰ PROGRAMCSOMAG

A Dobbantó program keretében egy oktatási programcsomag készül, amely magában foglalja a **Dobbantó pedagógiai rendszerének koherens elemeit**. Az oktatási programcsomag **változatos felhasználási lehetőségeket kínál, rugalmasan alkalmazható** annak érdekében, hogy a felhasználók alkalmazkodni tudjanak a körülményekhez, illetve a különböző tanulói igényekhez. A programcsomagra jellemző a moduláris építkezés. A **modulszerkezetű** programcsomag moduljai, részmoduljai relatíve önálló egységek. A modulok „a tanítás-tanulás megtervezését-megszervezését segítő, választható dokumentumok, szakmai eszközök rendszere”. Változatos sorrendben szerepelhetnek a tanítás folyamatában, megváltoztathatók, az egyik elemben alkalmazott ötlet, megoldás áttehető más szerkezeti elemekbe is, gazdagítva azokat. Az oktatási

programcsomag az adott tanulócsoporthoz adaptálható, anélkül, hogy alapvető céljai sérülnének, lehetséges a folyamatos bővítés, a majdnem minden modulon belül meglévő változatokból történő válogatás.

Az oktatási programcsomag a hagyományosabb, jogi szabályozó feladatot ellátó tantervekhez viszonyítva lényegesen **részletesebb és konkrétabb**. Megadja a pedagógus számára, hogy milyen konkrét megoldásokat alkalmazhat egy-egy tanítási részfeladat során, ehhez megadja a lépéseket, s ha szükséges, ezeket meg is magyarázza, illetve megadja hozzájuk a szükséges eszközöket. Integrálja a tartalom és a ténylegesen elkészítendő eszközök leírását, sőt a programcsomag részeként az alkalmazó pedagógusok számára rendelkezésére bocsátja magukat az eszközöket (feladatlap, munkafüzet, portfólió stb.).

A Dobbantó programban moduloknak nevezzük azokat az általában 25, változatokkal maximum 50 tanórás tanítási egységeket, amelyek egy-egy műveltségi területhez vagy az alapvető életpálya-építési és munkavállalói kompetenciákhoz, illetve konkrétan a munka világával kapcsolatos ismeretekhez, tapasztalatokhoz kapcsolódnak. A részmodul nem más, mint **egy tartalmilag relatíve elhatárolható oktatási egység tanításának, e tanítás körülményeinek, tanítási környezetének a leírása**.

A DOBBANTÓBAN MEGJELENŐ KOMPETENCIÁK ÉRTELMEZÉSE, KIVÁLASZTÁSA

A sokféle, változó és gazdagodó értelmezés közül a programban a kompetenciát a következőképpen értelmezzük: **képesség komplex feladatok adott kontextusban való megoldására**.

A kompetencia a **tudás, készségek és attitűdök egy-egyisége**, amellyel mindenkinek rendelkeznie kell ahhoz, hogy személyiségét kiteljesítse és fejleszthesse, be tudjon illeszkedni a társadalomba és foglalkoztatható legyen. A kompetenciák három fontos sajátossága:

- **transzferábilisak:** számos szituációban és kontextusban alkalmazhatók;
- **többfunkciósak:** különféle problémák, feladatok megoldására használhatók;
- a későbbi tanulás és munka **előfeltételei**.

A **kompetencia alapú fejlesztés** az oktatási tartalomról, a tananyagról **a hangsúlyt a „személyes” és a szociális kompetenciákba beágyazódó tudásra he-**

lyezi. Természetesen ez nem jelenti a tartalom, az ismeretek elhagyását, de átstrukturálását igen.

A kompetenciák kiválasztásánál figyelembe vettük, hogy az iskolából kimaradó, lemorzsolódó fiatalok alapvetően tanulási, kommunikációs, szociális, alapvető munkavállalói és életpálya-építési, valamint a munkavégzéssel kapcsolatos specifikus kompetenciák területén igényelnek támogatást. E kompetenciák fejlesztését néhány nélkülözhetetlennek tartott tartalmi területhez kapcsolódóan látjuk megvalósíthatónak: anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció, matematikai, természetismereti, társadalom- és jelenkor-ismereti, alapvető munkavállalói és szakmaismeret. E tartalmi területekhez készültek a Dobbantó modulok, melyek néhány kompetencia fejlesztésére kiemelten is fókuszálnak (ezt a fejlesztési/fejlődési folyamatot támogatja meg az egyéni fejlesztési terv, valamint a tanár- és diákkártyák).

A DOBBANTÓ PROGRAMBAN ELŐTÉRBE ÁLLÍTOTT KOMPETENCIÁK ÁTTEKINTŐ TÁBLÁZATA

Kommunikációs kompetenciák

<p>1. A kommunikáció mint társadalmi érintkezési forma</p>	<p>A mindennapi élethelyzetekben felismeri a kommunikációs helyzeteket, szándékokat, ezek társas törvényszerűségeit hatékonyan alkalmazza.</p>
<p>2. Beszédkészség, szóbeli szövegek megértése, értelmezése és alkotása</p>	<p>Ismeri a verbális és nem verbális kommunikáció alapvető sajátosságait, a kettő közötti ellentmondásokat észleli, és társadalmilag elfogadott szabályok mentén, a beszédpartnerrel együttműködve oldja fel.</p>
<p>3. Olvasás, írott szöveg megértése</p>	<p>Különböző írott szövegeket értően olvas: tömören, saját szavaival összefoglalja az olvasottak lényegét, és kérdéseket fogalmaz meg a szöveggel kapcsolatban.</p>
<p>4. Írás, szövegalkotás</p>	<p>A nyelvtani szabályok megfelelő alkalmazásával, a célhoz illeszkedően fejezi ki gondolatait írásban.</p>
<p>5. Vizuális, képi kommunikáció</p>	<p>Széleskörűen ismert, társadalmilag elfogadott képi jelrendszereket értelmez. Írott szövegben ábrákat, képeket, táblázatokat értelmez, az általa írott szöveget saját ábrákkal, képekkel, táblázatokkal egészíti ki.</p>
<p>6. Elektronikus média útján történő kommunikáció</p>	<p>A különböző elektronikus csatornákon megjelenő információkat értékelő-értelmező viszonyulással kezeli, azokban saját értékrendjének megfelelően tudatosan válogat. Lehetőségeihez mérten kommunikációt is kezdeményez, törekszik az alapszintű felhasználó kompetenciák megszerzésére.</p>
<p>7. Művészeti tevékenységekben megnyilvánuló kommunikáció</p>	<p>Nyitott a különböző zenei, vizuális, mozgásos művészeti alkotások iránt, ezeket önmaga számára értelmezi, és saját érdeklődésének, lehetőségeinek megfelelően önkifejezésre is alkalmazza.</p>
<p>8. A kommunikáció értékelése</p>	<p>Érti és értelmezi a kommunikációs partnerek célját és szándékát, vita esetén pró és kontra érveket sorakoztat fel. Kommunikációs helyzetekben kritikai gondolkodást alkalmaz.</p>

Tanulási kompetenciák

<p>1. Önmagáról mint tanulóról alkotott elképzelések</p>	<p>A diák önmagára tanuló egyénként tekint, önértékelésének, énképének szerves részét képezik a saját magáról mint tanulóról alkotott árnyalt és pozitív elképzelései.</p>
<p>2. A tanulásról alkotott elképzelések</p>	<p>A tanulást egész életen át tartó és az élet minden területére kiterjedő folyamatnak tekinti, amely fejlődési lehetőségeket rejt magában, és amelyben ő, tehát a tanuló egyén aktív és konstruktív szerepet tölt be.</p>
<p>3. A tanulási folyamat tervezése és szervezése</p>	<p>A tanulást menedzseli, tanulási tevékenységét egészben, folyamatként szemléli, megtervezi annak szakaszait, körülményeit, és azokat oly módon szervezi meg, hogy tanulása sikeres és hatékony legyen.</p>
<p>4. Tanulási források keresése</p>	<p>Felkutatja a tanulási céljai eléréséhez szükséges és lehetséges forrásokat, azok között tudatosan válogat, a számára lényeges forrásokat kiemeli, elemzi és értékeli.</p>
<p>5. Tanulási források feldolgozása</p>	<p>A tanulás során kiválogatott forrásokat értelmezi, a szükséges mértékben megjegyzi, elsajátítja, ezáltal készségeit, képességeit fejleszti, nézeteit formálja.</p>
<p>6. Tanulási források felhasználása</p>	<p>A megtanult, elsajátított ismereteket, a tanulás során felhasznált tapasztalatokat, a fejlesztett képességeket, készségeket a tanulás céljának megfelelően, a tanulás konkrét kontextusában, illetve attól eltérő tanulási és hétköznapi helyzetekben kipróbálja, alkalmazza, gyakorolja, a tanulás eredményeit nézetei alapján értelmezi.</p>
<p>7. Tanulási módszerek ismerete, alkalmazása, értékelése</p>	<p>Különböző tanulási módszereket, technikákat, stratégiákat ismer, ezek közül többet kipróbál, és a számára hatékonyakat tanulási helyzetekben tudatosan használja.</p>
<p>8. A tanulási folyamat értékelése</p>	<p>Tanulására folyamatosan reflektál, konkrét tanulási teljesítményét reálisan és árnyaltan értékeli, a tanulást pedig fejlődésként értelmezi.</p>

Szociális kompetenciák

1. Pozitív énkép kialakítása és fenntartása	Azonosítja erősségeit, fejlesztendő területeit, érdeklődési köreit és a kedvelt, számára motiváló tevékenységeket. Ezek alapján pozitív énképet és önértékelést alakít ki és tart fenn, amely támogatja szakmai kiteljesedését, magabiztos fellépését.
2. Másokkal történő pozitív és eredményes interakció	Mások érzelmeinek, gondolatainak, személyiségének, nézőpontjának azonosításával és tiszteletben tartásával a társadalomban elfogadott általános szabályok ismeretében asszertív módon kommunikál, másokat meghallgat, kezdeményez, segítséget nyújt, konfliktust old meg, együttműködik, páros és csoportos tevékenységekben építő módon vesz részt.
3. Az egész életen át tartó fejlődés és változás	Ismeri és értelmezi a fejlődés és változás fogalmait saját életére nézve, ki tudja fejezni az általuk keltett érzéseket és érzelmeket, felismeri, mikor van szüksége segítségre. Szükség esetén segítséget kér, és tudja, hova fordulhat segítségért.

Alapvető munkavállalói és életpálya-építési kompetenciák

<p>1. A munkalehetőség keresésével, megtartásával és megteremtésével kapcsolatos kompetenciák</p>	<p>Ismeri és alkalmazza az álláskeresési technikákat, amelyek során a munkavállalással kapcsolatos dokumentumok beszerzését és kezelését adekváтан megvalósítja. Ismeri az információkeresés és -szerzés módjait, hiányzó információt azonosít. Munkavállalói érdekeit a törvénynek megfelelően asszertívan képviseli.</p>
<p>2. Az életpálya fejlődését támogató döntéshozatal</p>	<p>Céljai eléréséhez alternatív utakat azonosít, amelyek közül azok előnyeinek és hátrányainak mérlegelésével választ. Az életpálya-építést választások sorozataként értelmezi. Önmagára és másokra nézve figyelembe veszi választásainak következményeit a döntéshozatali folyamatban, és saját értékeit tiszteletben tartó és saját céljait támogató döntéseket hoz.</p>
<p>3. A magánélet és a munka közötti egyensúly fenntartása</p>	<p>Az egészséges életvitel szempontjait érvényesítve tart egyensúlyt a magánélet és a munkahelyi szerepek között, felismerve ezen szerepek egymást kiegészítő voltát. Az életpálya során dinamikusan változó szerepek rugalmas alkalmazkodást igényelnek, s ha e szerepek mégis ütköznek, hatékony megoldásokat, stresszkezelési technikákat alkalmaz.</p>
<p>4. A magánéletben és a munka világában betöltött szerepek változó jellegének megértése</p>	<p>Az életpálya során betöltött szerepek változó voltát felismerve képes rugalmasan alkalmazkodni a változó elvárásokhoz. Az eltérő szerepek eltérő elvárásait kritikai gondolkodással szemléli és a szokásostól eltérő szerepeket betöltő személyeket előítélet-mentesen kezeli.</p>
<p>5. Saját életpálya-építési folyamatok megértése, változtatások kezdeményezése</p>	<p>A célok megfogalmazása során felismeri saját késztetéseinek és vágyainak szerepét, a célállítás folyamatának jelentőségét az életpálya-építésben. Az életpályát mint a változások folyamatát értelmezi, melynek során a célokat és a megvalósításukhoz vezető utakat a tapasztalat hatására módosítja, előrelátással és a tervezés folyamatainak tudatos alkalmazásával kezdeményezi a változásokat.</p>

A munkavégzéssel kapcsolatos kompetenciák

<p>1. Az életpálya-építést és munkavállalói célokat támogató egész életen át tartó tanulás</p>	<p>Felismeri a környezetében kínálkozó tanulási lehetőségeket, ezeket kiaknázza és összhangban a felismert munkaerő-piaci változásokkal folyamatos önfejlesztésre törekszik saját személyes céljaihoz illesztve, felismerve az egész életen át tartó tanulás nélkülözhetetlen voltát. A célok elérése útjában álló akadályok elhárítására kreatív megoldásokat talál.</p>
<p>2. Az életpályával és a munkavállalással, az adott munka végzésével kapcsolatos információk feltérképezése és hatékony alkalmazása</p>	<p>A munkafolyamatban utasításokat értelmez, követ, másokat végighallgat, és a betöltött szerepnek megfelelő kommunikációs formákat alkalmazza. Tevékenységében a minőség érdekében felelősséget vállal, hatékonyan és körültekintően szervezi a munkáját, melynek során másokkal együttműködik, esetlegesen eltérő érzelmeiket, szándékaikat észleli, és ennek tudatában cselekszik. A munkatevékenység során felmerülő új helyzeteket problémaként értelmezi, azok megoldásában a tanult algoritmusokat hatékonyan alkalmazza, egyéni és társas problémamegoldási folyamatokban vesz részt.</p>
<p>3. A munka, a társadalom és a gazdaság kapcsolatának megértése</p>	<p>Saját tevékenységei és a társadalmi folyamatok közötti kapcsolatokat, párhuzamokat észlelve fogalmazza meg saját értékrendszerében az etikus magatartás, a csapatban végzett, minőségi munka, valamint az egyéni és társadalmi jól-lét közötti összefüggéseket.</p>

HÍD A MUNKA VILÁGÁBA

Amint már utaltunk rá, a Dobbantó program egyik fontos célkitűzése, hogy a program célcsoportjába tartozó fiatalokat segítse a munka világában való eligazodásban, fejlessze mindazokat a kompetenciákat és ismereteket, amelyek szükségesek életpályájuk tudatos alakításában. Az életpálya-tervezés/-építés kiemelt jelentőségű, különösen, ha figyelembe vesszük a célcsoport sajátosságait, körülményeit: a lemorzsolódott, illetve korai iskolaelhagyó fiatalok gyakran súlyos személyes és a tanulással kapcsolatos nehézségekkel, sokszor szociális gondokkal is küzdenek. Emellett számítani kell arra is, hogy családjukban – akár generációkra visszamenőleg – nincs valódi munkavállalói, esetleg vállalkozói minta (a szülők egyike, esetleg mindkettő – ha egyáltalán kétszülős családban élnek – hosszabb ideje munkanélküli, lehet, hogy esélye sincs állást, munkát találni). Ennek következménye, hogy a fiataloknak nincs közvetlen tapasztalatuk azzal kapcsolatban, mit jelent munkaviszonyban lenni, illetve mit takar a mindennapos munkába járás.

Az érzékeny, sérülékeny célcsoport érdekében a Dobbantó a munka világa felé vezető holisztikus megközelítés mellett köteleződik el, pályaaorientáció helyett az életpálya-tervezésre, életpálya-építésre téve a hangsúlyt.

Az életpálya-tervezés megközelítésének kiinduló elvei a következők:

- nincs biztos választás, nincs egyenes út;
- az egyéni életutat legalább annyira befolyásolják a „véletlenek”, mint a tervezés;
- az egyén hite abban, hogy valamit képes/nem képes megcsinálni, korlátozhatja és előre is viheti;
- az egyén életútját erősen befolyásolja társadalmi helyzete, neme, etnikai hovatartozása.

A kiinduló elveket tovább árnyalják a közelmúlt felismerései:

- Az életpálya-építés szempontjából „szabad” választás többnyire nem létezik, illetve csak erősen korlátozottan. Szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy nem minden fiatal számára adott minden életpályával kapcsolatos lehetőség, választás, hiszen a társadalmi egyenlőtlenség általában igen jelentősen befolyásolja a szakma „választását”. A munka világa igen ígéretes jövővel kecsegtet egy tehetséges, iskolázott, jó családi háttérrel rendelkező, kreatív kisebbség számára. Ugyanakkor jóval több olyan munkavállaló lesz a jövőben is, akinek

kevésbé vonzó, akár monoton, manuális, nehéz munkát kell végezni, elsősorban a szolgáltatási szektorban.

- A lemorzsolódott, illetve veszélyeztetett fiatalokkal sikeresen foglalkozó oktatási rendszerek tapasztalatai alapján a rövid ideig tartó munkatapasztalat-szerzés, a cselekvésbe ágyazott tanulás (learning-by-doing) megközelítés fontos részei a megelőzésnek, illetve a korai beavatkozásnak. A rövid munkatapasztalat-szerzés, illetve a munkahelyek látogatása arra is jó, hogy megtörje az iskolába járás monotóniáját, a fiatalok kikapcsolódjanak az iskolai légkörből, és erőt gyűjtsenek a további iskolai munkához.
- Mindezek miatt a munka világa felé vezető híd, az életpálya-építés a Dobbantó program időkeretének 40%-át teszi ki, mégpedig háromféle tevékenységre fókuszálva:
 - Alapvető munkavállalói ismeretekkel és életpálya-építéssel kapcsolatos modulok feldolgozása.
 - Szakmacsoportokkal való ismerkedés – pályaaorientáció.
 - Munkahelyi tapasztalatszerzés, amely eleinte megfigyelést (job shadowing), a későbbiekben gyakorlati tevékenységet is jelent.

Az életpálya-építés a 21. század elején tehát legalább olyan kusza, hurkokkal, kitérőkkel tarkított, mint egy többszintes autópálya-csomópont. Az eligazodás sem könnyű, úgy, ahogy a csomópontokon sem, még térkép és pontos útjelző táblák segítségével sem. Viszont az útvonalakat többször is be lehet járni, vissza lehet kanyarodni, akár több jó irány is lehet a „célbaérés” előtt!

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK A DOBBANTÓ OSZTÁLYOKBAN

A pedagógustól elvárható magatartás

A Dobbantó programot megvalósító osztályba többféle sajátos nevelési igényű tanuló is járhat. A program koncepciójában alapelveként meghatározott támogató pedagógusi magatartás a sajátos nevelési igényű tanulók esetében kiegészül néhány szemponttal.

Az SNI-tanulók befogadása kapcsán a pedagógusok munkáját érintő alapvető, általánosan érvényes elvárások:

- A csoportba járó SNI-tanulók szakértői véleményének ismerete, tartalmának értelmezése.

- A viselkedés szintjén megjelenő problémák pszichológiai magyarázatának megismerése, megértése.
- Az adekvát segítségnyújtás érdekében a tanulók SNI-állapotának figyelembevétele, sajátos – alkalmazkodó, segítő – pedagógusi magatartás kialakítása és követése.
- A sajátos nevelési igényhez alkalmazkodó tárgyi környezet megteremtése esetén gyakran semmilyen további alkalmazkodásra, tanulmányi könnyítésre nincs szüksége a tanulónak, ezért az igények ismeretére és a megvalósítás elősegítésére különös figyelmet kell fordítani.
- Kapcsolatfelvétel egységes gyógypedagógiai módszertani központtal, a tanuló fogyatékosági típusának megfelelő végzettségű gyógypedagógus utazótanárral való együttműködés, konzultáció és szükség esetén segítségkérés egyéni tanulási utak, fejlesztés és módszerválasztás, speciális eszközök, segédeszközök és speciális taneszközök megválasztására vonatkozó kérdésekben a tanuló beilleszkedése, tanulási akadályozottságának és a másodlagos hátrányok kialakulásának megelőzése vagy leküzdése, a tanuló boldogulása érdekében.
- A tanuló egyéni speciális eszközei és a számára szükséges speciális taneszközök használatának lehetővé tétele, támogatása, új eszköz esetén használatának megtanítása, gyakoroltatása.
- Egyszerű adaptációk elvégzése.
- Toleráns, empátikus, elfogadó, rugalmas, igényes és támogató magatartás.

Az SNI-tanulók különböző csoportjai számára esélyegyenlőséget biztosító feltételek kialakítása

A különböző fogyatékoságokról és az ezek következtében kialakult sajátos nevelési igényről a pedagógusok gazdag szakirodalom és a Dobbantó honlapján megtalálható tanulmány segítségével tájékozódhatnak.

A sajátos nevelési igény oka	A pedagógus sajátos tennivalói, elvárt magatartása „Mindent érte, semmit helyette, nélküle”	Az adaptáció legfontosabb elemei – segédeszközök és tanulást segítő eszközök, megoldások és/vagy személyi segítők	Speciális taneszközök
Autizmus	<p>Az átlagosnál több idő biztosítása</p> <p>A tanuló irányítása heves érzelmek mutataása nélkül, röviden megfogalmazott, pontos, direkt utasításokkal</p> <p>Egyéni napirend, szótár használata, kényszeres viselkedési formák korlátozott tolerálása</p>	<p>A szövegben fontos elemek kiemelése aláhúzással, bekeretezéssel</p> <p>A rendelkezésre álló tér/idő megszervezése (jól látható jelek)</p> <p>Veszélyforrások kiküszöbölése</p>	Folyamatleírások, szemléletes rajzok

A sajátos nevelési igény oka	A pedagógus sajátos tennivalói, elvárt magatartása „Mindent érte, semmit helyette, nélküle”	Az adaptáció legfontosabb elemei – segédeszközök és tanulást segítő eszközök, megoldások és/vagy személyi segítők	Speciális taneszközök
Beszéd fogyatékoság	<p>Az átlagosnál több idő biztosítása, türelem</p> <p>A feleletek elfogadó, megértő értékelése, írásbeli feleletnél javítóprogram használatának engedélyezése</p> <p>Az írásbeli beszámoló kiváltása szóbelivel; vázlatadás</p>		<p>Személyi számítógép</p> <p>Kommunikátorok</p>
Tanulásban akadályozottak (Enyhe értelmi fogyatékoság)	<p>Az átlagosnál több idő biztosítása</p> <p>Következetesség a közösen hozott szabályok alkalmazásában</p> <p>Differenciált foglalkoztatás biztosítása</p> <p>A pozitív megerősítés látható formáinak alkalmazása</p>		<p>Zsebszámológép</p>

A sajátos nevelési igény oka	A pedagógus sajátos tennivalói, elvárt magatartása „Mindent érte, semmit helyette, nélküle”	Az adaptáció legfontosabb elemei – segédeszközök és tanulást segítő eszközök, megoldások és/vagy személyi segítők	Speciális taneszközök
Hallássérülés	Az átlagosnál több idő biztosítása, a vizuális szemléltetés hangsúlyának érvényesítése A tanuló optimális elhelyezése a teremben	Az információhoz jutás akadálymentesítése (hanginformációk vizualizálása)	
nagyothallás	Szájról olvasás feltételeinek biztosítása Lényegkiemelés A tanulás segítése vázlatadással A szövegalkotás, a tollbamondás utáni írás nehezítettségének figyelembevétele	Indukciós hurok	Hallókészülék Rádió adó-vevő készülék
siketség	Egyéni követelménytámasztás idegen nyelv tanulásakor Felmentés lehetősége a szóbeli teljesítés alól	Vibrációs és/vagy fényjelzők (csengő, személyhívó, vészjelző stb.) Jelnyelvi tolmács	Rádió adó-vevő készülék, hallókészülék
Látássérülés	Az átlagosnál több idő biztosítása Minél több érzékszerv bevonása az ismeretszerzésben	A környezet és az információhoz jutás akadálymentesítése (vizuális információk hanggá alakítása)	Domborított térképek, ábrák Speciális vonalazású füzetek
vakság	Szükség esetén kíséret biztosítása Csoport- és páros munkában adekvát feladatadás	Fehér bot, a közlekedést segítő vezetősávok kialakítása Képernyőolvasó program, laptop, szkennel, diktafon, felolvasó Kísérő, vakvezető kutya	A Braille-írás-olvasás eszközei Speciális geometriai eszközök Digitális tankönyvek

A sajátos nevelési igény oka	A pedagógus sajátos tennivalói, elvárt magatartása „Mindent érte, semmit helyette, nélküle”	Az adaptáció legfontosabb elemei – segédeszközök és tanulást segítő eszközök, megoldások és/vagy személyi segítők	Speciális taneszközök
gyengénlátás	<p>A láthatóság feltételeinek biztosítása</p> <p>Vizsgákon a tanuló által egyébként használt eszközök használatának engedélyezése</p> <p>A tanuló optimális elhelyezése a tanteremben</p>	<p>Megfelelő betűméret, betűtípus, betű- és sor-távolság</p> <p>Emelhető lapú pad, könyvtartó, megfelelő általános és helyi megvilágítás</p> <p>Nagyítószoftverek</p>	<p>Speciális vonalazású füzetek</p> <p>Elektronikus olvasókészülék, nagyítók</p>
aliglátás	<p>Szükség esetén kíséret biztosítása</p> <p>Esetenként az írásbeli felelet kiváltása szóbeli számonkéréssel</p> <p>Egyszerű adaptációk elvégzése</p> <p>A tanuló optimális elhelyezése a tanteremben</p>	<p>A közlekedést segítő vezetősávok felfestése</p>	<p>Speciális vonalazású füzetek</p> <p>Elektronikus olvasókészülék, nagyítók</p>
Mozgáskorlátozottság	<p>Az átlagosnál több idő biztosítása</p> <p>Szükség esetén kíséret, segítő biztosítása</p> <p>A tanuló optimális elhelyezése a tanteremben</p>	<p>A közlekedés/épület akadálymentesítése</p> <p>Speciális tanulópad, esetenként egyénileg kialakított eszközök</p> <p>Személyi segítő</p>	<p>Speciális vonalazású füzetek, íróeszközök</p> <p>Egyénileg kialakított eszközök</p>

A sajátos nevelési igény oka	A pedagógus sajátos tennivalói, elvárt magatartása „Mindent érte, semmit helyette, nélküle”	Az adaptáció legfontosabb elemei – segédeszközök és tanulást segítő eszközök, megoldások és/vagy személyi segítők	Speciális taneszközök
Részképességzavar			
diszlexia	Az olvasás kiváltása hangzó anyagok biztosításával Csoport- és páros munkában a hosszú szövegek olvasását, megértését együttműködés segíti; vázlatadás		Diktafon
diszgráfia	Az írásbeli felelet kiváltása szóbeli számonkéréssel; a helyesírás értékelése alóli felmentés		Személyi számítógép
diszkalkulia	Számológép használatának engedélyezése		Zsebszámológép

A DOBBANTÓ PROGRAM KAPCSOS KÖNYVEI

A programban alkalmazandó modulokat 8 db „kapcsos könyvben” adjuk közre. Az első kettő a NAT műveltségterületeihez kötődő témakörökhöz készült modulokat tartalmazza, a harmadik és negyedik kötet az alapvető életpálya-építési és munkavállalási ismeretek/kompetenciák fejlesztését segítő, az utolsó négy pedig a szakmásmertető, pályaorientációs funkciójú modulok gyűjteménye.

A diákok számára használandó feladatlapok, mellékletek gyűjtéséhez egy külön kapcsos kötet, a DobbanTok készült, amely tanulói példányszámban áll rendelkezésre. A tanulók számára nyomtatott eszközök termé-

zetesen részét képezik a tanárok számára készült köteteknek is. A diákoknak szóló lapok mindegyikén „D” betű jelzi, hogy az a tanulóknak készült.

A sajátos nevelési igényű tanulók fejlesztéséhez szükséges ismeretekről segédanyag készült, mely elektronikus úton elérhető az iskolák, a pedagógusok számára.

Budapest, 2010. augusztus

A DOBBANTÓ CSAPAT SZERZŐI ÉS SZERKESZTŐI

A NAT-MŰVELTSÉG- TERÜLETEK MODULJAI

Ezeknek a moduloknak a célja biztosítani a Nemzeti alaptantervben szereplő kulcskompetenciák fejlesztését, amelyek lehetővé teszik, hogy a diákok a tanulás folyamatában érdeklődéssel és felelősséggel vegyenek részt. Itt nem tanterv jellegű, tantárgyanként rendszerezett ismeretek közvetítéséről van szó, hanem olyan nyitottság és témakörönként bizonyos mértékű tájékozottság kialakításáról, amely megfelelő modellt nyújt a diákoknak a tanulás, a tudás iránti elköteleződés kialakításához. Reméljük, hogy korábbi iskolai kudarcaik ellenére a Dobbantó program eredményeként, motiváltságuk és önbecsülésük visszanyerésével újra képessé válnak a tanulási folyamatban való hatékony és sikeres részvételre.

A Dobbantó programban a tanulók előzetes sajátosságait figyelembe véve a NAT műveltségterületeihez kötődő modulokkal a tanulók erősségeire alapozott fejlesztés zajlik. Ez az általános iskola végére kialakítandó, legalább minimális szint elérését jelenti első sorban a következő területeken:

- az alapvetőnek tekinthető kompetenciák fejlődése tekintetében (olvasás, írás, számolás),
- az önálló, eredményes, hatékony tanuláshoz szükséges sajátosságok formálása terén, azaz a megfelelő, az aktivitásra, tudáskonstrukcióra épülő tanuláskép kialakulásában, az önálló tanulásszervezés elsajátításában, a közösségben való, kooperatívításra épülő tanulás értékeinek elfogadásában és ennek megfelelő tanulási gyakorlat kialakulásában,
- az anyanyelvi és az idegen nyelvi kommunikáció további tanuláshoz elengedhetetlen színvonalának elérése terén,
- a gondolkodás, benne a problémamegoldás továbbhaladáshoz szükséges szintjének biztosításával.

A modulokban a tevékenység-központú megközelítés, a tanulók együttműködését serkentő módszerek ajánlása segíti a szociális kompetenciák fejlesztését is, így a szociális kompetenciák fejlesztése a programon belül

szintén folyamatosan érvényesülő szempont. A feladatok gyakran adnak lehetőséget a csoportos munkán belül az egyéni sajátosságokhoz való alkalmazkodásra is.

A modulok megvalósításának leírt menete javaslat. A pedagógus a diákcsoport igényeinek, szükségleteinek, képességeinek és érdeklődésének megfelelően szabadon alakíthatja azokat. Cél a diákok ismereteinek bővítése az érdeklődés és a motivált hozzáállás megtartása mellett.

Fontos alapelv, hogy a tanév során a modulok alkalmazása a diákok sajátosságaihoz, különös tekintettel érdeklődéséhez és előzetes tudásához igazodóan történjen.

A NAT műveltségterületeinek moduljaihoz 15 modul tartozik az alábbi megoszlásban:

- matematika műveltségterület: 2 modul,
- természetismeret műveltségterület: 4 modul,
- kommunikáció és anyanyelv műveltségterület: 5 modul,
- társadalom- és jelenkorismeret: 2 modul,
- angol nyelv: 1 modul,
- német nyelv: 1 modul.

A modulok a különböző változatokkal együtt általában 50 tanórára készültek, de ebből kb. 25 óra a megvalósítandó egy tanévben. Tehát bőven van a pedagógusnak, a diákoknak választási lehetősége.

Egy-egy modul általában 4-5 részmodulból áll, és kb. 4-8 órát ölel fel.

A program kapcsolatot keres és javasol a pedagógusoknak a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet által már kidolgozott fejlesztő stratégiákkal a Szakiskolai Fejlesztési Program II. keretében készült Fejlesztő feladatok 1. és 2. kötetéből a részmodulokhoz tematikusan illeszkedő válogatás ajánlásával.

A MODULOK SZERKEZETE

1. A modul bevezetője, benne a részmodulok neve, óraszám
2. A részmodulok kifejtése
 - Bevezető
 - Kiemelten fejlesztendő kompetenciák
 - Igényelt idő
 - Mely célok eléréséhez járul hozzá?
 - Szaktudományi és pedagógiai háttér
 - Ajánlott feldolgozási mód
 - A foglalkozások részletes leírása
 - Források
 - Mellékletek

A mellékletek számozása részmodulonként 1-essel kezdődik. A modul leírásában található összegző táblázat tájékoztatást ad a mellékletek címéről és sorszámról, valamint a típusáról is (feladatlap, munkalap, információs lap, megoldókulcs, tanári segédanyag vagy éppen a digitális melléklet CD-n stb.). A mellékleteken található „T”, illetve „D” jelzés mutatja, hogy az adott melléklet a pedagógus (tanár) vagy a diák számára készült-e. Utóbbiak esetében minden diák egyet-egyet kap az adott mellékletből.

A NAT-MODULOK FELÉPÍTÉSE MŰVELTSÉGTERÜLETENKÉNT – 2. KÖTET

Kommunikáció és anyanyelv

A modul száma	A modul címe	A részmodul száma	A részmodul címe
1. modul	Az üzenet	1. részmodul	Szó-beszéd
		2. részmodul	Kiváló áru
		3. részmodul	Csőposta
		4. részmodul	Hír és reklám
2. modul	Jelek és jelzések	1. részmodul	Az érem két oldala
		2. részmodul	Kódfejtő
		3. részmodul	Adok-veszek
		4. részmodul	Álomország
3. modul	Hősök és hősiességek	1. részmodul	Csatamező
		2. részmodul	Hajónapló
		3. részmodul	Tartuffe 1.
		4. részmodul	Tartuffe 2.
4. modul	Valóságshow, avagy el kell tudunk adni magunkat	1. részmodul	Ez vagyok én... és ilyen szeretnék lenni...
		2. részmodul	Távmunka
		3. részmodul	Adjuk el a munkánk!
5. modul	Rómeó és Júlia, a krimi	1. részmodul	Tetthely
		2. részmodul	Nyomozás
		3. részmodul	Tárgyalás

Angol nyelv

A modul száma	A modul címe	A részmodul száma	A részmodul címe
1. modul	Angol nyelv	1. részmodul	Angolul? Hogyan?
		2. részmodul	Anglia? Miért ne?
		3. részmodul	Csomagoljunk együtt!
		4. részmodul	Indulás!
		5. részmodul	Bemutkozunk!
		6. részmodul	Megérkeztünk!
		7. részmodul	Tévészünk!
		8. részmodul	Hiszen ez London!
		9. részmodul	Dolgozni szeretnék!
		10. részmodul	Irány a nagyvilág!

Német nyelv

A modul száma	A modul címe	A részmodul száma	A részmodul címe
1. modul	Német nyelv	1. részmodul	Németül? Hogyan?
		2. részmodul	Németország? Miért ne?
		3. részmodul	Csomagoljunk együtt!
		4. részmodul	Indulás!
		5. részmodul	Bemutkozunk!
		6. részmodul	Megérkeztünk!
		7. részmodul	Tévészünk együtt!
		8. részmodul	De hisz ez Aachen!
		9. részmodul	Dolgozni szeretnék!
		10. részmodul	Irány a nagyvilág!

KOMMUNIKÁCIÓ ÉS ANYANYELV

A KOMMUNIKÁCIÓRÓL ÁLTALÁBAN

A kommunikáció az emberi társadalom egyik legfontosabb jelensége. Sokak szerint a nyelv volt az, aminek segítségével az ember kiemelkedett az állatvilágból, képessé vált az együttműködésre, a külvilág legyőzésére. A kommunikáció módját a korábbi nemzedékektől tanuljuk. Azt, hogy ki és hogyan, milyen szinten képes kommunikálni, azt az egyén korábbi tapasztalatai határozzák meg. Buda Béla idézi Wiemant és Gilest, akik egyenesen kommunikációs kompetenciáról beszélnek, ezen a társas kapcsolatok zökkenőmentes lebonyolításához szükséges tudások és készségek készletét értik.

A kommunikáció információcsere az adó és a vevő között. A kommunikáció egy dinamikus kölcsönös folyamat. Az adó vagy kommunikátor kezdeményezi a kommunikációt, így ő lesz a kommunikáció forrása. Ő kódolja az üzenetet, amely a csatornán keresztül jut el a vevőhöz. A vevő vagy befogadó dekódolja az üzenetet. Amennyiben válaszol, a vevőből adó lesz, és a folyamat kezdődik előlről. (Forgas, 1989; Csepeli, 1997)

Az emberi kommunikációra a Palo Alto-i kommunikációkutató iskola (Watzlavik, Bateson, Janis és munkatársaik) szerint két dolog jellemző. Az egyik az, hogy a kommunikáció az emberi élet szükségszerű velejárója. Nem lehet nem kommunikálni. Az ember bármit tesz, annak kommunikációs jelentősége lesz a többi ember számára. A másik az, hogy a kommunikáció mindig kétszintű folyamat, mindig van egy tartalmi és egy viszonyt meghatározó szintje. A tartalmi szint jelenti azt, amiről szó van, amiről a kommunikáció szól. A viszonyt meghatározó szint a kommunikáló felek egymáshoz való viszonyát fejezi ki. (Buda, 1994)

Ha kommunikációról beszélünk, fontos a metakommunikáció fogalmát tisztázni. A metakommunikációt sokan a nem verbális kommunikációval azonosítják, ez

azonban durva leegyszerűsítése a metakommunikáció fogalmának. A metakommunikáció kommunikáción túli kommunikációt jelent. A kommunikációról, a kommunikáló felek egymás közötti kapcsolatáról, arról, ahogy a közlés tartalmához viszonyulnak nyújt információt. Mennyire tartja igaznak vagy nem igaznak, fontosnak vagy jelentéktelennek azt, amiről beszél. Kifejezi a közlő viszonyát a kommunikációs helyzethez is. Hogyan érzi magát a közlő az adott kommunikációs helyzetben, milyen társadalmi szükségszerűségek, szerepvizonylatok befolyásolják azt, ezekről mit gondol a közlő. A metakommunikáció általában indirekt, nem szándékos, „tudattalan”, ezért az esetek többségében a nem verbális csatornák hordozzák. A metakommunikáció hűen tükrözi a közlő belső állapotát. A metakommunikatív jelzéseket nagyon nehéz, talán nem is lehet szándékosan meghamisítani. Ezért van az, hogyha a szándékos kommunikáció és a metakommunikáció ellentmondásban van egymással, akkor sokkal inkább a metakommunikációs jelzéseket fogadja el a befogadó igaznak. (Csepeli, 1997; Buda, 1994; Forgas, 1989)

Forrás: http://www.ektf.hu/hefoppalyazat/pszielmal/a_kommunikci_fogalma.html

A nonverbális kommunikáció

Az emberi hatékonyság fejlesztésekor újabban számos pszichológus figyelme fordul a nonverbális módok felé, amelyekben jelentéseket osztunk meg egymással. **A nonverbális kommunikáció tudományát kinézisnek hívják.**

Valakinek a nonverbális kommunikációja vagy „testnyelve” rendszerint önkéntelen, és azok a nonverbális jelek, amelyeket valaki kibocsát, gyakran sokkal érvényesebb forrásai az információknak, mint azok a jelek, amelyeket verbálisan vagy szimbolikusan fejezünk ki.

A testnyelv formái

- A **mozgás** az első forma. Különböző jelentést tulajdonítunk azoknak az eltérő módoknak, ahogy az emberek testüket egyik helyről a másikra áthelyezik.
- Az **érintés** talán az egyik leggazdagabb nonverbális kommunikációs forma.
- A **szemkontaktus**. Hajlamosak vagyunk arra, hogy egymás megbízhatóságát azon mérjük fel, hogyan reagálunk egymás szemkontaktusára. A szemkontaktus igen erőteljes módja a kommunikáció megértésének, illetve elfogadtatásának, és fontos a hallgatóság irányunkban megnyilvánuló figyelmének fenntartásában.
- A **testtartás**. Ahogy valaki tartja magát, amikor ül vagy amikor áll, olyan jelek potenciális halmazát adja, amelyek közölhetik, hogy miképpen értelmezi, fogadja közléseinket.
- A **tikkek** (nem akaratos szemhunyorgatás, ritmikus kéz- és lábmozdulatok stb.). A test önkéntelen ideges rándulásai, kulcsai lehetnek valamely személy fenyegetettségének és sok minden más személyiséget torzító hatásnak.
- A **szubvokálisok**. Igen sok nem szószerű dolgot mondunk abból a célból, hogy valamit kifejezzünk a másik személy számára. (Morgunk, nyögünk stb.) Ezek szubvokális zajok, nem szavak, de jelentést hordoznak.
- A **távolság**. Minden személy körül van egy pszichikus tér. Ha egy másik személy betör ebbe a térbe, bizonyos feszültséget, óvatosságot vagy ellenállást érezhet. Hajlamosak vagyunk arra, hogy távolságot tartunk mások és magunk között, összhangban azoknak a kapcsolatoknak a típusával, amelyek kialakultak vagy amelyeket mások felé irányuló motívumaink jellemeznek. A távolságtartásnak ezen okai nem nyilvánulnak meg gyakran, de a viselkedés interpretálható.
- A **gesztikulálás**. Igen sok információt közvetítünk gesztikulálással. A gesztusok nem ugyanazt jelentik minden ember számára. Sokszor az emberek más hangsúlyokat vagy jelentéseket tulajdonítanak például a kézjeleknek, mint mi. Gesztusainkon keresztül hangsúlyozhatjuk mondanivalónkat és megkísérelhetjük tisztázni jelentéseiket.
- A **hangsúlyozások**. Az a mód, ahogy vokálisan közöljük szavainkat, gyakran meghatározza a jelentést, amit egy másik személy valószínűleg kikövetkeztet üzenetünkből.

A három kommunikációs módot – a **szimbolikust**, a **verbálist** és a **nonverbálist** – használja minden ember, amikor éber és beszél. A szimbolikus és nonverbális jelek folytonosak, éppen úgy, mint konkrét és képletes tapasztalataink a világról. A szimbolikus jelek állandó áradatát bocsátjuk ki mások felé. Testünk tudatosan vagy öntudatlanul, szintén folyamatosan küld üzeneteket más emberek felé. Ezek az üzenetek természetesen különbözhetnek attól, amit mi küldeni szándékozunk. Hasonlóképpen megvan annak a lehetősége, hogy szándékaink nem esnek egybe saját aktuális belső tapasztalatainkkal.

Amikor ébren vagyunk és beszélünk egymással, a jelek három halmazát küldjük egymásnak. Ezek a jelek lehet, hogy nem vágnak egybe egymással. Nyelvünk mondhat egy bizonyos dolgot, testünk mondhat egy másikat és szimbólumaink mondhatnak egy harmadikat. „Igaz” kommunikáció eredménye az, amikor az emberek megosztják egy közös tapasztalatuk jelentését. Ha összefüggés van azon módok között, amelyeket valaki értelmezéseinek megosztására használ, akkor valószínű, hogy létrejön a kommunikáció.

Ahhoz, hogy „valódi” kommunikáció jöjjön létre, **szükséges az érzések, ideálok és értékek kétirányú áramlása**. (Az egyirányú kommunikáció igen hatástalan, de legalábbis hatása gyengébb, ilyenre példa a hagyományosnak mondott tanár szerepben a frontális kommunikáció dominanciája. Ezért a Dobbantó program a kommunikációs moduljai többszintű kommunikációt igyekeznek leírni. A többszintűség érvényesül a téma megközelítésében, a téma kiválasztásában és a tanári tanuló viszonyban egyaránt.)

Szükséges továbbá az, hogy a „valódi” kommunikáció tapasztalható legyen és szükséges az is, hogy a kommunikációs erőfeszítésben benne legyen a visszacsatolási folyamat. Szükséges még, hogy a kommunikációt megkísérlő emberek között egy oda-vissza áramlás legyen, megosztva mindazt, amit egymástól hallanak. További követelmény, hogy az egyén aktuálisan tudatában legyen egy adott pillanatban kibocsátott jelek sávjának. Megtanulhatja, hogy visszacsatolást kérjen azoktól az emberektől, akikkel megpróbálja megosztani értelmezéseit.

A kommunikációs modulok szerzői fontosnak gondolták, hogy a modulokban a kommunikáció valódi legyen, vagy legalábbis nagyon hasonlítson a létező és megtapasztalható kommunikációs formákra és csator-

nákra. Témakiválasztásukban igyekeztek annak az igénynek is megfelelni, hogy a tanuló és tanár, sőt minél több szereplő között és minél több csatornán induljon meg a hagyományos tanári és tanulói kommunikációs viszonyt újraértelmező és újraépítő közlésen alapuló alkotó/értelmező tevékenység.

A KOMMUNIKÁCIÓS MODULOK

A kommunikációs kompetencia fejlesztése ma nem csupán egy a sok fontos pedagógiai feladat közül, hanem olyan fejlesztés, amely minden más kompetencia fejlesztésének értékét és érvényét meghatározza.

A kommunikációs kompetencia kulcskompetencia, ami a kompetencia, azaz a **képesség, attitűd, tudás** fogalmazáson/definíción túl jelenti azt is, hogy kommunikáció „horizontális” kompetencia, azaz minden fejlesztési területre hatással bírhat és bír. Egyszerűbben: nem képzelhető el hatékony személyiségfejlesztés a kommunikáció fejlesztése nélkül, ahogy nem képzelhető el a gondolkodás fejlesztése nélkül sem; a gondolkodás fejlesztése sem képzelhető el kommunikációs eszközök igénybevétele nélkül. A kommunikáció fejlesztése tehát egyszerre cél és eszköz, a kommunikációs modulok e kettős kihívásnak igyekeznek megfelelni. Ezért talán különlegesebbek és különlegességük okán különleges felkészülést kívánnak az alkalmazóktól. E különleges felkészülésre a kommunikációs modulok leírásai utalnak, de lényegüket tekintve a következőkben foglalhatók össze:

1. A tanár ismerje meg a tanulók által leggyakrabban használt kommunikációs eszközöket, azaz csatornákat.
2. A tanár ismerje meg a tanulók által használt fogalmi készleteket, mérje fel a fogalmi biztonságot és a fogalmi kiterjedtséget (szókincs).
3. A tanár ismerje meg a tanulók kommunikációs aktivitásának alapjait képező kommunikációs motívációkat.
4. Mindezek ismeretében egyénenként, kis csoportokban, nagyobb közösségben mérje fel a kommunikációs csatornák bővítésére/mélyítésére, a fogalmi gyarapodásra és a kommunikáció aktivitásának célzott növelésére vonatkozó lehetőségeket, és erre építve tervezze meg a modulok végrehajtását.
5. A tanárnak természetesen a kommunikáció fejlesztése során tudatosan törekednie kell egyetemes és hazai értékeink közvetítésére, ezért mérje fel annak lehetőségét, hogy a modulok fejlesztési célkitűzései

közé, hogyan illeszthet ilyen értékhozó elemet, akár a művészet akár a közélet területéről.

A Dobbantó kommunikációs moduljai a verbális és nonverbális kommunikáció tudatosítására és gyakoroltatására egyaránt törekednek, és elkötelezettek az írásbeliség mellett.

Követik a Dobbantó program moduljainak egységes felépítését, de bizonyos értelemben azt meg is haladják, és olyan lehetőséget, kínálnak, amellyel egyrészt az alkalmazási lehetőségeinek figyelembevételével kreatív iskolai kommunikációs viszony kialakítására van lehetősége a tanárnak (lásd tanácsadó-szolgáltatás), másrészt sajátosan értelmezi a tartalmakat és új, talán meghökkentő megközelítéseket kínál a tartalmak közvetítésére mint pl. Rómeó és Júlia történetének megfordításával.

A kommunikációs modulokban használt ellenőrzési eszközök nem adnak minden esetben számszerűsíthető eredményeket, inkább a Dobbantó fejlesztési filozófiája szerinti fejlesztő tevékenységhez adnak segítséget, amely tudást értelemszerűen más modulok alkalmazói is használatba vehetnek, ahogy igaz ez fordítva is. Azaz a modulok értékelési eredményei a személyiség egészének fejlesztését szolgálják.

A modulok leginkább azt a célt szolgálják, hogy a tanulók, a fiatalok egészségesen és könnyedén igazodjanak ki a világban, sikeresek legyenek a kapcsolatok felvételében, megtartásában, kezelésében. A gyakorlatok elsősorban a sajátélményű tanulásra épülnek, a következtetések az önismeretre és társismeretre koncentrálnak, amelyek egy elfogadó közegben hasznos tudást eredményeznek/eredményezhetnek.

A kommunikációs program 5 modulból, azon belül részmodulokból áll. A modulok egymáshoz kapcsolódása a modulok tartalmán keresztül biztosított, de egymásra épülésüket az alkalmazó tanár is konstruktívan alakíthatja.

Az **első három modul** 4-4 részmodulból áll, amelyek időtartamban olykor nem pontosan meghatározottak: a csoport összetételétől, fejlettségétől, korától függően rövidebb, hosszabb idő alatt megoldható feladatokat tartalmaz.

A pedagógus a csoport szintjéhez igazodva segítheti a munkát irányítással, illetve tréning jellegű indirekt vezetéssel.

1. modul – Az üzenet

Az **1. modul (Az üzenet)** részmoduljai fokozatosan koncentrálnak elsősorban a szóbeli szövegalkotásra. Az első részmodul elsősorban a tájékozódást segíti a pedagógus számára: milyen verbális fejlettségi szinten van a csoport, vannak az egyes tanulók. A játékosság lehetőséget ad arra, hogy mindenki megszólalhasson, a feszültség oldódjon. A résztvevők számára a kapcsolatépítést, ismerkedést, csapatépítést szolgálja. A gyakorlatok feltételezik az együttműködést, de az önálló munkavégzésre is lehetőséget adnak. Például a „kockázás” különböző tárgyak, személyek, elvont dolgok tulajdonságait rendszerbe foglalja: érdemes eleinte egyszerű feladatokkal – a tanterem vagy egy könyv – tulajdonságait sorolni, majd bonyolultabb dolgok elemzésére alkalmazni. Ez a játék többször – bármelyik modulban – elővehető, megismételhető, kiváltóképp alkalmas a jellemzés készítésére.

A részmodulokban a feladatmegoldások nem vagy csak nehezen értékelhetők, hiszen elsősorban a „sajátélményű tanulás”, a „megélt helyzetek” elemzésére épülnek. Ez a további modulokra is érvényes. Mindenki annyit tanul, amennyit – irányítással, bevonással – részt vesz a gyakorlatokban.

2. modul – Jelek és jelzések

A **2. modul (Jelek és jelzések)** a tudatos kommunikációt erősíti, ennek a fókuszában a vitakultúra fejlesztése áll. A mindennapi élethelyzetekben éppen a vitakultúra hiánya okozza gyakran a fiatalok „kezeletlen” konfliktusait. Itt is sajátélményű tanulás, tapasztalás a leginkább célravezető. A diákok megtanulnak érvelni, mások érveit meghallgatni, cáfolni és a dolgokat, eseményeket több szempontból megfigyelni, véleményt alkotni. A tanulók csapatokban dolgoznak, felkészülnek egy-egy állítás igazolására, illetve cáfolatára. A vita elbírálása sem lehet személyes, benyomás alapján kimondott „ítélet”, az érvek harcában lehet győzedelmeskedni vagy éppen veszíteni. A tanulók – tanári irányítással, de sajátélményű tapasztalattal – megtanulják, mi az érv és a vélemény közötti különbség, megtanulnak döntené, másokat meghallgatni, a gondolatokat összerendezni.

Az eredményeket elsősorban a viták kimenetele adja, nem lehet az egyéni munkát külön értékelni, csupán azt, ki hogyan látta el a feladatát. Az egyes viták után a közös megbeszélés, értékelés hozzájárul a mások gondolatainak megismerésére, elfogadására.

Ennek a modulnak részét képezi a **Kódfejtő** részmodul, amelyben a verbális kommunikáció „kísérőjegyzék”, a metakommunikációs jelekre való koncentráció a tudatos használatot segíti. Ez az – ún. átvezető részmodul – a közintézményekben, hivatalokban való eligazodásra, a hivatalos ügyek intézésénél való tudatos viselkedésre hívja fel a figyelmet, szintén sajátélményű gyakorlatok útján.

3. modul – Hősök és hősiességek

A **3. modul (Hősök és hősiességek)** célja az önismeret fejlesztése a koncentráció szempontjából. Továbbá a különböző munkaformák megismerése ahhoz, hogy ki milyen stratégiát alkalmaz (alkalmazzon) az önálló tanulás folyamatában. Az első részmodul második részében internet segítségével dolgoznak a tanulók, felismerve azt a tényt, hogy a gyakori számítógép-használat a közvetlen emberi kommunikáció rovására mehet. Egyrészt erősíti a koncentrációs kompetenciákat, másrészt gyakoroltatja a témaváltást. Erre a mindennapi életben, az iskolában, illetve a munkahelyen igen nagy szükség van. A **Hajónapló** részmodul a koncentrációt segíti, másrészt a fantáziafejlesztést szolgálja. Ezek a „játékok” szintén gyakorolhatók, a különböző variációk más-más megoldásokat eredményezhetnek. Ennél a modulnál is fontosabb a részvétel, mint az egyéni értékelés. A három modul végén a SWOT-analízis technikájával van lehetőség az önértékelésre.

Összegezve: az első három kommunikációs modul elsősorban sajátélményű gyakorlatok által fejleszti a kommunikációs kompetenciákat. Fontos, hogy a tanulók ne érezzék kényszernek a játékokban való részvételt és minden feladat lezárásánál egymástól és önmaguktól kapjanak visszajelzéseket.

4–5. modul – Valóságshow avagy el kell tudnunk adni magunkat, Rómeó és Júlia, a krimi

A **4. modul (Valóságshow avagy el kell tudnunk adni magunkat)** tartalmában egyrészt összegződik/felméződik mindazon kompetencia, amit az eredményes kommunikációhoz szükségesnek vélnék a szerzők, másrészt személyes fejlesztési célkitűzések fogalmazódnak meg. A **Valóságshow avagy el kell tudnunk adni magunkat** modul ezeken túl lehetőséget biztosít arra is, hogy az iskolai kommunikációs tradíciókat, illetve alaphelyzeteket a tanulók és tanár a helyi és személyes lehetőségeket figyelembe véve újra- vagy átfogalmazza, ezzel inspirációt ad tanulóknak és más

modulokat alkalmazó tanároknak a hatékonyabb személyiségfejlesztéshez. Az **ötödik, a Rómeó és Júlia, a krimi** címet viselő **modulban** már egy kulturális toposz/érték sajátos megközelítésén túl és a megközelítés különlegességének erejét igénybe véve lehetőség nyílik a kommunikációs alapkészségek fejlesztésére és begyakorlására. A **Valóságshow avagy el kell tudnunk adni magunkat** és a **Rómeó és Júlia, a krimi** modulok a kommunikáció „tanulását” kiterjesztik a tanórai foglalkozáson túlra, és azt igyekeznek érzékelteni, hogy a kommunikáció fejlesztése nemcsak tanórai feladat, hanem életprogram, azaz a sikeres és eredményes életvezetés érdekében önállóan és folyamatosan figyelni és fejleszteni szükséges a hatékony és eredményes kommunikációt szolgáló képességeket. A két modul projekt-szerű megközelítést alkalmaz, és a modult vezető tanárt és a részt vevő tanulókat produktumok, azaz megfogható és valós teljesítmény létrehozására sarkallja. A projektszerű megközelítés alkalmazásának célja, hogy beláttassa és kézzel foghatóvá tegye a kommunikáció eredményét, azaz sikerét. A két modul külön hangsúlyt fektet ezen túl a teljesítményhez vezető út (fejlődési folyamat) és a teljesítmény tervének és eredményének a rögzítésére (tanári és tanuló szinten). Ennek célja egyrészt, hogy beláttassa a teljesítmény elérésének tervezhetőségét, a terv és eredmény összefüggését, másrészt lehetővé tegye az önértékelést és önfejlődést/önfejlesztést egyéni és csoport szinten a reflexió/értékelés alkalmazásához szükséges alapinformációk rendelkezésre bocsátásával.

A **Valóságshow avagy el kell tudnunk adni magunkat** modul három részmodulból áll, a három rész önmagában is megvalósítható, de összekapcsolva nagyobb eredményesség várható. Az összekapcsolás elősegítése érdekében az óratervek kialakításához a modul 2-4 órás részekre tagolt. Az első részmodulban a tanuló önmagáról alkotott képe, jövőjével kapcsolatos elképzelések, összegzése történik meg kommunikációs változási terv formájában. A második részmodulban a célkitűzések alapján már konkrét megvalósítás, „termék-előállítás” történik, a csoportokban és a csoportok között zajló, ajánlottan az írásbeli kommunikáció eszközeivel. A harmadik részmodulban „piacszerű” helyzetben munkák eladása, értékeltetése történik meg.

A modul két változatban készült el, az első változatot azoknak a pedagógusoknak ajánlják a szerzők, akik még nem jártasak a projekt alapon szervezett tanulástámogatásban és a jelenlegi kommunikációs csatornák megerősítésén fáradoznak: a csoporttal kialakít-

tott együttműködés keretei még nem elég stabilak, a tanulók öntevékenységére még nem lehet biztosan alapozni, illetve az iskolaszervezési keretbe nehezen illeszthetők a tanórán kívüli tevékenységek, a pedagógusok közötti együttműködés még nem elég kialakult. A második változatot értelemszerűen azok számára ajánlják a szerzők, akik már jártasságot szereztek a projektoktatásban, készek új kommunikációs csatornákat kiépíteni, a csoporttal és tanárokkal az együttműködés stabil, az iskola szervezeti keretei lehetővé teszik a tanórán kívüli tevékenységek célorientált és fejlesztés irányú szervezését.

Mindkét változatnál elvárt az alkalmazó pedagógustól a részletes folyamat alapú tervezés és lehetőség szerint a tanulók bevonása a tervezési folyamatba, természetesen a változatoknak megfelelően eltérő mélységben. Ugyanígy elvárt a pedagógustól, hogy a tanulók kommunikációs képességeiről a már alkalmazott modulok gyakorlati tapasztalata alapján pontos képe legyen.

Az első részmodul célja, hogy a tanuló önmagáról alkotott képét, melyet más modulokban és területeken is feltérképezték, képes legyen hatékonyan/eredményesen közvetíteni. Természetesen itt az elsődleges a közvetítés minél több csatornájának a megnyitása és a csatornák biztonságos használata. A második és harmadik részmodul célja, hogy a tanuló képes legyen közösen kis csoportban értéket teremteni, és ezt az értéket hitelesen közvetíteni, itt a csoportban végzett kommunikáció produktumorientáltan gyakorolható.

Az **5. modul, A Rómeó és Júlia, a krimi** 3 részmodulból áll. Itt nem készült módszertani változat, abban bízva, hogy a 4. modul alkalmazása már megteremtette azokat a képességeket és kapcsolatokat, amelyekre építve a modul alkalmazható.

A közismert történetet egy ma már klasszikusnak mondható műformába helyezték át a szerzők, melynek érdekében a történetet megfordították. Ez az örkényi fordulat, remélhetőleg a drámai cselekmény hiteles változatai iránt is növeli a tanulók érdeklődését, és a klasszikus dráma szövege is értelmet nyerhet.

A cél ennél a modulnál problémaorientáltan a tények, az információk gyűjtésének, rendszerezésének begyakorlása, a vita, az érvelés és a párbeszéd dramatikus helyzetekben történő alkalmazása.

Az első részmodul klasszikusan a tethelyen játszódik; a tények és információk összegyűjtése történik meg. A második részmodul a nyomozás, az információk és tények feldolgozása és összefüggések keresése és rögzítése. A harmadik részmodul mindezek prezentálása egy eljátszott bírósági tárgyalás keretei között.

A szerzők szándéka, hogy más klasszikus drámai/epikus művek és feldolgozásaik iránt felkeltse a tanulók érdeklődését, ennek érdekében akár a modul más művekkel és más keretjátékokkal újra konstruálható.

ANGOL NYELV

A Dobbantó program keretében két idegen nyelvi tanulási egység – egy angol és egy német nyelvi programelem – készült el. Mivel mindkettőt hasonló körülmények között dolgozó pedagógusok, illetve diákok használják, a két nyelvi program céljai megegyeznek, s felépítésük is lényegében azonos. Tartalmi eltéréseik elsősorban az angol és a német nyelv, illetve a két kultúra közötti különbségekből adódnak.

A NYELVTANULÁS ÁLTALÁNOS CÉLJA A DOBBANTÓ PROGRAMBAN

Joggal feltételezhető, hogy a dobbantós diákok eddigi tanulmányaikra visszatekintve, inkább kudarcokat, mint sikereket tudnak felidézni az idegen nyelvek tanulása terén. Az angol és a német nyelvi tanórák legfontosabb célja ezért annak a felismerésnek a kialakítása lehet, hogy az idegen nyelvek tanulása minden mai fiatal számára fontos és személyes sorsukat is befolyásoló tevékenység. Lényeges, hogy e felismeréssel párhuzamosan megszülessen a diákokban az a hit is, hogy ha időt és energiát fektetnek bele, akkor képesek megtanulni egy idegen nyelvet – olyan szinten, ahogy az számukra a mindennapi életvitelhez vagy egy munkavégzési helyzethez kapcsolódó külföldi kommunikációs helyzetben szükséges lehet. Ennek megfelelően az idegen nyelvi program általános céljai a következők:

- Megértetni és elhitetni a diákokkal, hogy saját életük és jövőjük szempontjából érdemes időt és energiát fektetniük az idegen nyelvek tanulásába.
- Saját élményként megtapasztaltatni, és ennek révén elhitetni velük azt, hogy az esetleges korábbi tanulási kudarcok ellenére, egyénileg különböző szinten, de mindannyian képesek egy idegen nyelv használójává válni.
- Beavatni őket az idegen nyelvek tanulásának néhány hatékony technikájába – a konkrét utakat annak megfelelően kiválasztva, hogy melyek a csoportban lévő diákok tanulási stílusának jellemző erősségei.
- Kialakítani bennük egyfajta önbizalmat az idegen nyelvi közegbe való belépéshez – annak megélése révén, hogy egy látható elemekből (képekből, kisfil-

mekből, internetes oldalakból) felépülő valódi angol, illetve német nyelvű világban viszonylag alacsony szókinccs birtokában is el tudnak igazodni.

Az Európai Referenciakeret szintjeihez viszonyítva, a program az A1-es nyelvi szintet megcélzó tanulás bevezető, motivációs és kommunikációs tréningjének tekinthető. A program konkrét nyelvtanulási céljait a tananyag tartalmi egységeinek bevezetői fogalmazzák meg részletesen.

IDŐBELI KERETEK

Az idegen nyelvi tananyag tíz részmodulból áll, amelyek mindegyike 5-5 tanórányi foglalkozáshoz kínál tevékenység-leírást és feladatlapokat a tanár, illetve a diákok számára. A nyelvtanulás sikere szempontjából nagyon fontos az egyenletes ütemű haladás és a rendszeresség. A tananyag feldolgozásának optimális formája ezért az, ha tíz egymást követő héten, heti öt napon keresztül, napi egy-egy órában foglalkoznak vele a diákok – a modul leírásában szereplő, építkező jellegű tananyag-feldolgozási sorrendet betartva. Ebben a formában remélhető leginkább a célként megfogalmazott élmények és belátások megszületése.

Az idegen nyelvi blokk tanéven belüli elhelyezésének tervezésekor arra érdemes figyelni, hogy mikor kínálható fel a legjobb eséllyel a motiválttá vált diákoknak a szisztematikus nyelvtanulás hagyományos tanfolyami vagy e-learninges formája folytatásként. Nagyon szerencsés, ha erre még a dobbantós tanév folyamán, az önálló erőfeszítés nevelői támogatásával kerülhet sor. De a legfontosabb talán az, hogy az ehhez kedvet érző diákok az ötvenórányi közös ráhangolódás után, minél rövidebb időn belül elinduljanak a maguk saját tanulási útján.

A KERETJÁTÉK

Az idegen nyelv tanulására való ráhangolódás tevékenységei és feladatai egy keretjátékba rendeződnek. A csoport tagjai (vagy azok, akik ezt a foglalkozást önként

választották), egy képzeletbeli pályázat nyerteseiként lehetőséget kapnak arra, hogy elutazzanak a „Második Esély Iskoláinak Európai Szövetsége” által szervezett nemzetközi diákkonferenciára, és/vagy meglátogassák a szövetséghez tartozó valamelyik iskolát. E téma feldolgozásának egyrészt az ad realitást, hogy a Dobbantó program iskoláinak egy része már ma is tagja a szövetségnek, s ez a lehetőség minden érintett intézmény előtt nyitva áll. Másrészt a szövetség intézményeiben Európa minden részén ugyanolyan jellegű problémákkal birkózó diákok tanulnak, mint a hazai iskolákban.

Ez a keret egyszerre kínálja fel a tanulóknak a következő lehetőségeket:

- A virtuális utazás előtt a diákok képek, térképek és az internet segítségével kicsit tájékozódhatnak a nyelvi célországokról – jelen esetben Angliáról és Németországról. (De ha helyben másfajta lehetőségek is kínálkoznak a kapcsolatépítésre, akkor a programban megjelenő eljárással már országok felé is ugyanígy lehet nyitni.) Az országon belül a diákok saját érdeklődésük szerint választhatnak ki szűkebb térséget vagy városokat – miközben gyakorolják az internetes térképhasználatot, és kulturális ismeretekhez jutnak.
- Valós kockázat nélkül, de élményt adó módon élhetik bele magukat egy repülővel, illetve a távolsági közlekedés helyi eszközeivel megtehető utazásba – miközben menetrendeket tanulmányoznak és útvonalakat terveznek, az anyanyelvi és az idegen nyelvi elemek kombinálásával.
- Átgondolhatják, mi mindent vinnének magukkal az utazásra – miközben információkat szereznek az adott helyszín aktuális éghajlati viszonyairól, terveznek, döntenek, és megismerkednek a csomagoláshoz kapcsolódó legfontosabb kifejezésekkel.
- A külföldi tartózkodás a játék keretében két hetet ölel fel. Ennek részeként megjelenik a programban a hétköznapi élet számos dimenziója (az utca világa, a helyi közlekedés, az egyszerű bevásárlások), amellyel mindannyian találkozhatunk utazásaink során – és a tanulók megélik, hogy ezekben a helyzetekben, az európai kultúra közössége alapján, igen kevés nyelvi ismerettel is hatékonyan elboldogulnak.
- A hasonló korú és élethelyzetű külföldi diákokkal való virtuális közös programok szervezése lehetőséget kínál az idegen világgal való ismerkedésre, a saját világ néhány elemének megmutatására, illetve a két világ összevetésére. Ennek során a diákok átélhetik, hogy még valódi nyelvtudás nélkül is mennyi mindent érthetnek meg egymás világából.

A kultúrák közelsége révén sok dologra ráismerhetnek, és megérthetik, hogy nincs áthidalhatatlan szakadék a két világ között.

- Végül, a játék lezáró elemeként, a diákok arról gondolkodnak el, hogy ha felkínálnák nekik a lehetőséget, lenne-e kedvük ott maradni a meglátogatott helyszínen, s valamilyen részidős munkát is végezve, elkezdni a komolyabb nyelvtanulást.

ELVÁRÁSOK A TANÁRRAL SZEMBEN

A programban alkalmazott formák és gyakorlatok kialakításának lényeges szempontja volt az a realitás, hogy nem biztos, hogy a tervezett ötven órát nyelvszakos tanár irányításával tudják eltölteni a diákok. Bizonyos, hogy nyelvi szempontból a legtöbb segítséget erre a feladatra speciálisan felkészült tanár tudja nyújtani a diákoknak. Ugyanakkor azonban könnyen lehet, hogy ebben a ráhangoló szakaszban, amelynek alapfunkciója a tanulási motiváció kialakítása, fontosabb az a hitelesség és bizalmi kapcsolat, amit a diákokkal sok időt töltő, elfogadott felnőtt személye jelenthet.

Ez utóbbi esetben is nélkülözhetetlen persze, hogy a pedagógus alap- vagy középszinten birtokolja az adott idegen nyelvet, és hitelesen közvetítse a nyelvtanulás fontosságát a diákok felé. De nyugodtan felvehető a tudásban valamivel előrébb tartó „tanuló társ” szerepe a foglalkozásokon, aki együtt keresi a megoldásokat a diákokkal, miközben folyamatosan pozitív megerősítést ad nekik, ha valamilyen problémát sikeresen megoldottak.

Ebben az esetben nagyon jó forma lehet az is, ha egy-egy alkalommal Magyarországon dolgozó külföldi – angolul, illetve németül beszélő – önkénteseket hív meg a tanár a csoportba, akikkel valódi kommunikációs helyzetbe kerülhetnek a tanulók. Erre egyre több lehetőség kínálkozik az önkéntesek munkáját koordináló különféle szervezetek segítségével.

A TANANYAG FELÉPÍTÉSÉNEK JELLEMZŐI

Szavak és kifejezések

Egyértelmű, hogy az idő rövidege és a tanulócsoporthoz nagyfokú heterogenitása, valamint az előzetes motiváció és a nyelvtanulási rutin várhatóan alacsony szintje nem teszi lehetővé komolyabb mennyiségű célok

megfogalmazását – de e program esetében nem is ez a legfontosabb. Még így is reálisnak tűnik azonban 350-400 alapvető szó/kifejezés stabil elsajátítása.

Nyelvtan

Formális nyelvtani ismeretek átadása nem szerepel a tananyagban. Ez sem a célokkal, sem a rendelkezésre álló időkerettel és a várható személyi feltételekkel nem lenne összhangban. A megcélzott szintű kommunikációhoz szükséges formális nyelvi eszközöket egyszerűsített sémákban, beszédhelyzetekhez kötve, a nyelvi funkciók gyakorlása során és a tudatosításra irányuló erőfeszítés nélkül sajátítják el a diákok.

Kommunikáció

A tananyagot az elemi kapcsolatfelvételnél és tájékozódásnál azok a mondatsémái uralják, amelyek ahhoz szükségesek, hogy az ember egy idegen nyelvi környezetben a vizuális jelekből nyert és a kultúra rokonsága alapján megértett információkat pontosítani tudja. A kommunikációs szándékok szempontjából a tananyagban megjelenő kifejezések a következő csoportokba rendezhetők:

- Köszönés, elköszönés.
- Útbaigazítás kérése, visszakérdezés meg nem értés esetén.
- Megszólítás, bemutatkozás. Megszólításra, kérdésre való egyszerű reagálás.
- Kapott információ vagy dolog egyszerű megköszönése.
- Bocsánatkérés, sajnálkozás kifejezése.
- Öröm, elégedettség, tetszés, illetve nem tetszés kifejezése, egyetértés kinyilvánítása.
- Szándék, kívánság egyszerű kifejezése. Kérés, információkérés.

A TANULÁS-TANÍTÁS MÓDSZEREI

Figyelembe véve, hogy a program céljai között szerepel egy minimális szókinccs viszonylag stabil kialakítása, fontos, hogy a tanulás első szakaszában ezeket a szavakat és kifejezéseket minél **többször hallják** a diákok. A megszólalást azonban nem kell erőltetni. Azokat viszont, akik belülről készletre, megszólalnak – mintát adva ezzel a többieknek is –, érdemes nagyon megdicsérni és bátorítani. A néhány szavas, helyzethez kötött mondatsémák gyakorlása és visszatérő helyzetekben való rendszeres megerősítése már ebben az időszakban megkezdődhet.

A program második felében egyre többször fordulnak elő olyan feladatok, amelyekben a diákoknak maguknak kell egyszerű mondatokat, illetve rövid párbeszédet, **szövegeket alkotniuk** szóban és írásban. A tananyagban az ehhez szükséges sémák sokszor ismétlődnek annak érdekében, hogy a diákok minimális rutint szerezzenek az alapvető szövegalkotásban. Ebben a szakaszban a tanár már bátrabban használhatja az idegen nyelvet egyszerű instrukciók adására – akár úgy is, hogy kombinálja azokat az anyanyelvi instrukciókkal. A lényeg az, hogy a tanulók minden nyelvi alapformát minél többször, minél változatosabb konkrét helyzetben halljanak.

A tananyagban kiegyensúlyozott formában, egymással váltakozva jelennek meg az **egyéni** és a kisebb **csoporthoz** megoldható feladatok. A gyakorlatok jelentős része kapcsolódik a számítógép és az internet használatához, kombinálva ezt különféle papíralapú feladatok kitöltésével.

A tíz témakör mindegyike tartalmaz egy-egy olyan, többnyire számítógéppel megoldható, **kreatív projekt-feladatot**, amit kisebb csoportokban dolgozva végezhetnek el a diákok. A tervezett munkafolyamatnak része az is, hogy ezek eredményeit megosszák egymással, illetve közösen értékeljék azokat – közben rendszeresen reflektálva saját gyarapodó tudásukra is.

A foglalkozásokat az esetek túlnyomó többségében egy-egy olyan **vizuális etűd** közös megnézése zárja, amely valós, ám szituatív módon mégis jól megérthető angol, illetve német nyelvi anyagot emel be az órába – egyszer a megszerzett tudás megerősítésének céljával, máskor a megértés élményét nyújtva, s megint máskor csupán a jó hangulatú befejezés érdekében.

Az idegen nyelvi programnak része egy **saját nyelvi portfólió** összeállítása – amely végül bekerülhet majd a diákok „nagy” dobtantós portfóliójába. Ennek célja a nyelvtanulási folyamat tudatosságának elősegítése: az, hogy a diákok világosan lássák, honnan indulnak, mit várhatnak az 50 órától, és mi az, amit ebből ténylegesen elértek. A tanulók által kitöltött önreflexiós lapok mellett, része lehet ennek a gyűjteménynek minden olyan szöveget, linkgyűjtemény és feljegyzés, amit ki-ki saját, önálló haladása szempontjából fontosnak tart megőrizni. S végül a projektmunkák, illetve a keretjáték részeként bekerülhet ebbe az egyéni mappába egy saját angol vagy német nyelvű névjegy, illetve egy segítséggel megfogalmazott, egyszerű, de valós adatokat tartalmazó – angol, illetve német nyelvű – motivációs levél, valamint egy Europass jellegű életrajz is.

A TOVÁBBLÉPÉS LEHETŐSÉGEI

Fontos feladata a tanárnak, illetve a Dobbantó program egészének, hogy azoknak a diákoknak, akik e közös munkával eltöltött ötven óra alatt ráéreztek a nyelvtanulás fontosságára és a benne rejlő lehetőségekre, ösztönzést adjon a nyelvtanulás folytatásához. Az, hogy ennek – a lehetőségek, illetve az egyes diákok képes-

ségei, irányultságai ismeretében – mi az optimális formája, csak helyileg, konkrétan és egyedileg dönthető el. De az biztos, hogy egy ilyen fajta útra indítás éppen megfelelő (hagyományos tanfolyami, e-learninges vagy tevékenységhez kapcsolt tapasztalati tanulási) formája sorsdöntő lehet a diákok további élete szempontjából.

Az angol nyelvi modul szerkezete

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
1. Angolul? Hogyan?	5	1. Ezt tudom!	1. Ezt tudom! – Gondolattérkép
		2. Ezt ismerem!	1. Ezt ismerem! – Nemzetközi kifejezések 2. Önbizalomkártya – 1. részmodul
		3. Ez érdekes!	1. Igaz vagy hamis? 2. Brit érdekességek.ppt – digitális melléklet CD-n 3. Véleménynyilvánító kártyák
		4. Nyelvtanulás világhálón	
		5. Áttekintés	
2. Anglia? Miért ne?	5	1. Hol?	1. E2C ismertetése.ppt – digitális melléklet CD-n 2. Önbizalomkártya – 2. részmodul 3. Az Egyesült Királyság országai 4. Az Egyesült Királyság városai 5. Hol vagyok? 6. Városkártyák
		2. Mekkora?	1. Nagy és kicsi 2. Rakd sorrendbe!
		3. Milyen?	1. Színek 2. Manchester címere 3. Milyen színű a metróvonal?
		4. Címerem	1. Minta a címerkészítéshez
		5. Mennyi?	1. A számok 1–100-ig 2. BINGO – játékszabályok 3. BINGO – játéklap

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
3. Csomagoljunk együtt!	5	1. Kedvenceim	1. Önbizalomkártya – 3. részmodul 2. Packing
		2. Hideg lesz?	1. Évszakok: ősz és tél 2. Ruhák télre
		3. Meleg lesz?	1. Évszakok: tavasz és nyár 2. Ruhák nyárra
		4. Miből mennyit?	
		5. Te mit viszel?	1. Ruhadominó
4. Indulás!	5	1. A repülőtéren	1. Reptéri piktogramok 2. Hogyan mondják angolul? 3. Önbizalomkártya – 4. részmodul 4. Iránytű – plakát
		2. Mikor?	1. Mikor indulunk? 2. Dalszöveg angolul
		3. Hánykor?	1. Káprázik a szemem? 2. Órák 3. Tell me the time – videomelléklet CD-n
		4. Projektmunka a számítógépnél (Menetrendhasználat)	1. Menetrend – munkalap
		5. Szituációs gyakorlat (Menetrendhasználat)	1. Párbeszédminták – információkérés a repülőtéren 2. Menetrendek (Budapest–London)
5. Bemutatkozunk!	5	1. A családom	1. Önbizalomkártya – 5. részmodul 2. Családi portrék 3. Családtagok
		2. Ez én vagyok!	1. Én és ő – enyém, tiéd 2. My family.ppt (sablon) – digitális melléklet CD-n
		3. Itt lakom	1. Szobák 2. Mi a különbség?
		4. Projektmunka a számítógépnél (Ezek mi vagyunk)	
		5. Önismereti játék, önarckép készítése	1. Milyen vagyok?

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
6. Megérkeztünk!	5	1. Doncaster	1. Önbizalomkártya – 6. részmodul 2. Welcome to Doncaster! 3. Doncaster.flv – videomelléklet CD-n
		2. Mi hol van Doncaster-ben?	1. Mi hol van Doncaster-ben?
		3. A bevásárlóközpont	1. Üzletek – képkártyák 2. Frenchgate 3. Segítség! Eltévedtem!
		4. Projektmunka a számítógépnél (Képeslap küldése)	1. A képeslap
		5. Videoképeslap készítése	
7. Tévézünk!	5	1. Sorozatok	1. Sorozatok 2. Önbizalomkártya – 7. részmodul 3. Ilyen az a Dr. House
		2. Tévéműsor – What's on?	1. Jobs 2. What's on?
		3. Sportműsorok	1. Sportok
		4. Projektmunka a számítógépnél (Reklámkészítés)	1. Toyota.flv – digitális videomelléklet CD-n
		5. Popcorn-díj	1. Popcorn-díj
8. Hiszen ez London!	5	1. A brit királyi család	1. A brit királyi család 2. The Royal Family 3. Önbizalomkártya – 8. részmodul
		2. London Eye	1. Ez London? – képkártyák 2. London Eye – fact sheet
		3. Hogyan közlekedj Londonban?	1. Közlekedj szabályosan! – Járművek 2. Az én kedvenc szabályom – Vicces táblák
		4. Projektmunka a számítógépnél (Virtuális London)	1. London nevezetességei
		5. Egy nap Londonban. Projektmunka	1. One day in London

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
9. Dolgozni szeretnék!	5	1. Ebben jó vagyok!	1. Ezt tudom! 2. Önbizalomkártya – 9. részmodul 3. Ebben jók vagyunk!
		2. Álláshirdetés	1. Álláshirdetés 2. Munkaidő
		3. Állás az építőiparban	1. Ellentétek – szókétyák 2. Építőipari hirdetés 3. CSCS 4. PPE
		4. Állás az egészségügyben	1. Egészségügyi hirdetés 2. Melléknévadászat 3. Melléknévek – szókétyák
		5. Állásbörze – Projektmunka	1. Motivációs levél – sablon 2. Névjegykártya – minták
10. Irány a nagyvilág!	5	1. Mystery English	1. A négy jelölt 2. Nyomozási adatlap 3. Önbizalomkártya – 10. részmodul
		2. Mennyi?	1. Angol mértékegységek 2. Számoljunk!
		3. Mikor?	1. Naptár 2. Mikor történt? – Timeline
		4. Mit csinált?	1. Mit csinálnak? 2. Rakd össze! – A rejtély megoldása 3. High Five Escalator.flv – digitális videomelléklet CD-n
		5. Lezárás	1. Your flashmob message 2. Diploma – sablon

NÉMET NYELV

A Dobbantó program keretében két idegen nyelvi tanulási egység – egy angol és egy német nyelvi programelem – készült el. Mivel mindkettőt hasonló körülmények között dolgozó pedagógusok, illetve diákok használják, a két nyelvi program céljai megegyeznek, s felépítésük is lényegében azonos. Tartalmi eltéréseik elsősorban az angol és a német nyelv, illetve a két kultúra közötti különbségekből adódnak.

A NYELVTANULÁS ÁLTALÁNOS CÉLJA A DOBBANTÓ PROGRAMBAN

Joggal feltételezhető, hogy a dobbantós diákok eddigi tanulmányaikra visszatekintve, inkább kudarcokat, mint sikereket tudnak felidézni az idegen nyelvek tanulása terén. Az angol és a német nyelvi tanórák legfontosabb célja ezért annak a felismerésnek a kialakítása lehet, hogy az idegen nyelvek tanulása minden mai fiatal számára fontos és személyes sorsukat is befolyásoló tevékenység. Lényeges, hogy e felismeréssel párhuzamosan megszülessen a diákokban az a hit is, hogy ha időt és energiát fektetnek bele, akkor képesek megtanulni egy idegen nyelvet – olyan szinten, ahogy az számukra a mindennapi életvitelhez vagy egy munkavégzési helyzethez kapcsolódó külföldi kommunikációs helyzetben szükséges lehet. Ennek megfelelően az idegen nyelvi program általános céljai a következők:

- Megértetni és elhitetni a diákokkal, hogy saját életük és jövőjük szempontjából érdemes időt és energiát fektetniük az idegen nyelvek tanulásába.
- Saját élményként megtapasztaltatni, és ennek révén elhitetni velük azt, hogy az esetleges korábbi tanulási kudarcok ellenére, egyénileg különböző szinten, de mindannyian képesek egy idegen nyelv használójává válni.
- Beavatni őket az idegen nyelvek tanulásának néhány hatékony technikájába – a konkrét utakat annak megfelelően kiválasztva, hogy melyek a csoportban lévő diákok tanulási stílusának jellemző erősségei.
- Kialakítani bennük egyfajta önbizalmat az idegen nyelvi közegbe való belépéshez – annak megélése révén, hogy egy látható elemekből (képekből, kisfil-

mekből, internetes oldalakból) felépülő valódi angol, illetve német nyelvű világban viszonylag alacsony szókinccs birtokában is el tudnak igazodni.

Az Európai Referenciakeret szintjeihez viszonyítva, a program az A1-es nyelvi szintet megcélzó tanulás bevezető, motivációs és kommunikációs tréningjének tekinthető. A program konkrét nyelvtanulási céljait a tananyag tartalmi egységeinek bevezetői fogalmazzák meg részletesen.

IDŐBELI KERETEK

Az idegen nyelvi tananyag tíz részmodulból áll, amelyek mindegyike 5-5 tanórányi foglalkozáshoz kínál tevékenység-leírást és feladatlapokat a tanár, illetve a diákok számára. A nyelvtanulás sikere szempontjából nagyon fontos az egyenletes ütemű haladás és a rendszeresség. A tananyag feldolgozásának optimális formája ezért az, ha tíz egymást követő héten, heti öt napon keresztül, napi egy-egy órában foglalkoznak vele a diákok – a modul leírásában szereplő, építkező jellegű tananyag-feldolgozási sorrendet betartva. Ebben a formában remélhető leginkább a célként megfogalmazott élmények és belátások megszületése.

Az idegen nyelvi blokk tanéven belüli elhelyezésének tervezésekor arra érdemes figyelni, hogy mikor kínálható fel a legjobb eséllyel a motiválttá vált diákoknak a szisztematikus nyelvtanulás hagyományos tanfolyami vagy e-learninges formája folytatásként. Nagyon szerencsés, ha erre még a dobbantós tanév folyamán, az önálló erőfeszítés nevelői támogatásával kerülhet sor. De a legfontosabb talán az, hogy az ehhez kedvet érző diákok az ötvenórányi közös ráhangolódás után, minél rövidebb időn belül elinduljanak a maguk saját tanulási útján.

A KERETJÁTÉK

Az idegen nyelv tanulására való ráhangolódás tevékenységei és feladatai egy keretjátékba rendeződnek. A csoport tagjai (vagy azok, akik ezt a foglalkozást önként

választották), egy képzeletbeli pályázat nyerteseiként lehetőséget kapnak arra, hogy elutazzanak a „Második Esély Iskoláinak Európai Szövetsége” által szervezett nemzetközi diákkonferenciára, és/vagy meglátogassák a szövetséghez tartozó valamelyik iskolát. E téma feldolgozásának egyrészt az ad realitást, hogy a Dobbantó program iskoláinak egy része már ma is tagja a szövetségnek, s ez a lehetőség minden érintett intézmény előtt nyitva áll. Másrészt a szövetség intézményeiben Európa minden részén ugyanolyan jellegű problémákkal birkózó diákok tanulnak, mint a hazai iskolákban.

Ez a keret egyszerre kínálja fel a tanulóknak a következő lehetőségeket:

- A virtuális utazás előtt a diákok képek, térképek és az internet segítségével kicsit tájékozódhatnak a nyelvi célországokról – jelen esetben Angliáról és Németországról. (De ha helyben másfajta lehetőségek is kínálkoznak a kapcsolatépítésre, akkor a programban megjelenő eljárással már országok felé is ugyanígy lehet nyitni.) Az országon belül a diákok saját érdeklődésük szerint választhatnak ki szűkebb térséget vagy városokat – miközben gyakorolják az internetes térképhasználatot, és kulturális ismeretekhez jutnak.
- Valós kockázat nélkül, de élményt adó módon élhetik bele magukat egy repülővel, illetve a távolsági közlekedés helyi eszközeivel megtehető utazásba – miközben menetrendeket tanulmányoznak és útvonalakat terveznek, az anyanyelvi és az idegen nyelvi elemek kombinálásával.
- Átgondolhatják, mi mindent vinnének magukkal az utazásra – miközben információkat szereznek az adott helyszín aktuális éghajlati viszonyairól, terveznek, döntenek, és megismerkednek a csomagoláshoz kapcsolódó legfontosabb kifejezésekkel.
- A külföldi tartózkodás a játék keretében két hetet ölel fel. Ennek részeként megjelenik a programban a hétköznapi élet számos dimenziója (az utca világa, a helyi közlekedés, az egyszerű bevásárlások), amellyel mindannyian találkozhatunk utazásaink során – és a tanulók megélik, hogy ezekben a helyzetekben, az európai kultúra közössége alapján, igen kevés nyelvi ismerettel is hatékonyan elboldogulnak.
- A hasonló korú és élethelyzetű külföldi diákokkal való virtuális közös programok szervezése lehetőséget kínál az idegen világgal való ismerkedésre, a saját világ néhány elemének megmutatására, illetve a két világ összevetésére. Ennek során a diákok átélhetik, hogy még valódi nyelvtudás nélkül is mennyi mindent érthetnek meg egymás világából.

A kultúrák közelsége révén sok dologra ráismerhetnek, és megérthetik, hogy nincs áthidalhatatlan szakadék a két világ között.

- Végül, a játék lezáró elemeként, a diákok arról gondolkodnak el, hogy ha felkínálnák nekik a lehetőséget, lenne-e kedvük ott maradni a meglátogatott helyszínen, s valamilyen részidős munkát is végezve, elkezdni a komolyabb nyelvtanulást.

ELVÁRÁSOK A TANÁRRAL SZEMBEN

A programban alkalmazott formák és gyakorlatok kialakításának lényeges szempontja volt az a realitás, hogy nem biztos, hogy a tervezett ötven órát nyelvszakos tanár irányításával tudják eltölteni a diákok. Bizonyos, hogy nyelvi szempontból a legtöbb segítséget erre a feladatra speciálisan felkészült tanár tudja nyújtani a diákoknak. Ugyanakkor azonban könnyen lehet, hogy ebben a ráhangoló szakaszban, amelynek alapfunkciója a tanulási motiváció kialakítása, fontosabb az a hitelesség és bizalmi kapcsolat, amit a diákokkal sok időt töltő, elfogadott felnőtt személye jelenthet.

Ez utóbbi esetben is nélkülözhetetlen persze, hogy a pedagógus alap- vagy középszinten birtokolja az adott idegen nyelvet, és hitelesen közvetítse a nyelvtanulás fontosságát a diákok felé. De nyugodtan felvehető a tudásban valamivel előrébb tartó „tanuló társ” szerepe a foglalkozásokon, aki együtt keresi a megoldásokat a diákokkal, miközben folyamatosan pozitív megerősítést ad nekik, ha valamilyen problémát sikeresen megoldottak.

Ebben az esetben nagyon jó forma lehet az is, ha egy-egy alkalommal Magyarországon dolgozó külföldi – angolul, illetve németül beszélő – önkénteseket hív meg a tanár a csoportba, akikkel valódi kommunikációs helyzetbe kerülhetnek a tanulók. Erre egyre több lehetőség kínálkozik az önkéntesek munkáját koordináló különféle szervezetek segítségével.

A TANANYAG FELÉPÍTÉSÉNEK JELLEMZŐI

Szavak és kifejezések

Egyértelmű, hogy az idő rövidege és a tanulócsoporthoz nagyfokú heterogenitása, valamint az előzetes motiváció és a nyelvtanulási rutin várhatóan alacsony szintje nem teszi lehetővé komolyabb mennyiségű célok

megfogalmazását – de e program esetében nem is ez a legfontosabb. Még így is reálisnak tűnik azonban 350-400 alapvető szó/kifejezés stabil elsajátítása.

Nyelvtan

Formális nyelvtani ismeretek átadása nem szerepel a tananyagban. Ez sem a célokkal, sem a rendelkezésre álló időkerettel és a várható személyi feltételekkel nem lenne összhangban. A megcélzott szintű kommunikációhoz szükséges formális nyelvi eszközöket egyszerűsített sémákban, beszédhelyzetekhez kötve, a nyelvi funkciók gyakorlása során és a tudatosításra irányuló erőfeszítés nélkül sajátítják el a diákok.

Kommunikáció

A tananyagot az elemi kapcsolatfelvételnek és tájékozódásnak azok a mondatsémái uralják, amelyek ahhoz szükségesek, hogy az ember egy idegen nyelvi környezetben a vizuális jelekből nyert és a kultúra rokonsága alapján megértett információkat pontosítani tudja. A kommunikációs szándékok szempontjából a tananyagban megjelenő kifejezések a következő csoportokba rendezhetők:

- Köszönés, elköszönés.
- Útbaigazítás kérése, visszakérdezés meg nem értés esetén.
- Megszólítás, bemutatkozás. Megszólításra, kérdésre való egyszerű reagálás.
- Kapott információ vagy dolog egyszerű megköszönése.
- Bocsánatkérés, sajnálkozás kifejezése.
- Öröm, elégedettség, tetszés, illetve nem tetszés kifejezése, egyetértés kinyilvánítása.
- Szándék, kívánság egyszerű kifejezése. Kérés, információkérés.

A TANULÁS-TANÍTÁS MÓDSZEREI

Figyelembe véve, hogy a program céljai között szerepel egy minimális szókinccs viszonylag stabil kialakítása, fontos, hogy a tanulás első szakaszában ezeket a szavakat és kifejezéseket minél **többször hallják** a diákok. A megszólalást azonban nem kell erőltetni. Azokat viszont, akik belülről készletre, megszólalnak – mintát adva ezzel a többieknek is –, érdemes nagyon megdicsérni és bátorítani. A néhány szavas, helyzethez kötött mondatsémák gyakorlása és visszatérő helyzetekben való rendszeres megerősítése már ebben az időszakban megkezdődhet.

A program második felében egyre többször fordulnak elő olyan feladatok, amelyekben a diákoknak maguknak kell egyszerű mondatokat, illetve rövid párbeszédeket, **szövegeket alkotniuk** szóban és írásban. A tananyagban az ehhez szükséges sémák sokszor ismétlődnek annak érdekében, hogy a diákok minimális rutint szerezzenek az alapvető szövegalkotásban. Ebben a szakaszban a tanár már bátrabban használhatja az idegen nyelvet egyszerű instrukciók adására – akár úgy is, hogy kombinálja azokat az anyanyelvi instrukciókkal. A lényeg az, hogy a tanulók minden nyelvi alapformát minél többször, minél változatosabb konkrét helyzetben halljanak.

A tananyagban kiegyensúlyozott formában, egymással váltakozva jelennek meg az **egyéni** és a kisebb **csoportokban** megoldható feladatok. A gyakorlatok jelentős része kapcsolódik a számítógép és az internet használatához, kombinálva ezt különféle papíralapú feladatok kitöltésével.

A tíz témakör mindegyike tartalmaz egy-egy olyan, többnyire számítógéppel megoldható, **kreatív projekt-feladatot**, amit kisebb csoportokban dolgozva végezhetnek el a diákok. A tervezett munkafolyamatnak része az is, hogy ezek eredményeit megosszák egymással, illetve közösen értékeljék azokat – közben rendszeresen reflektálva saját gyarapodó tudásukra is.

A foglalkozásokat az esetek túlnyomó többségében egy-egy olyan **vizuális etűd** közös megnézése zárja, amely valós, ám szituatív módon mégis jól megérthető angol, illetve német nyelvi anyagot emel be az órába – egyszer a megszerzett tudás megerősítésének céljával, máskor a megértés élményét nyújtva, s megint máskor csupán a jó hangulatú befejezés érdekében.

Az idegen nyelvi programnak része egy **saját nyelvi portfólió** összeállítása – amely végül bekerülhet majd a diákok „nagy” dobbantós portfóliójába. Ennek célja a nyelvtanulási folyamat tudatosságának elősegítése: az, hogy a diákok világosan lássák, honnan indulnak, mit várhatnak az 50 órától, és mi az, amit ebből ténylegesen elértek. A tanulók által kitöltött önreflexiós lapok mellett, része lehet ennek a gyűjteménynek minden olyan szöveget, linkgyűjtemény és feljegyzés, amit ki-ki saját, önálló haladása szempontjából fontosnak tart megőrizni. S végül a projektmunkák, illetve a keretjáték részeként bekerülhet ebbe az egyéni mappába egy saját angol vagy német nyelvű névjegy, illetve egy segítséggel megfogalmazott, egyszerű, de valós adatokat tartalmazó – angol, illetve német nyelvű – motivációs levél, valamint egy Europass jellegű életrajz is.

A TOVÁBBLÉPÉS LEHETŐSÉGEI

Fontos feladata a tanárnak, illetve a Dobbantó program egészének, hogy azoknak a diákoknak, akik e közös munkával eltöltött ötven óra alatt ráéreztek a nyelvtanulás fontosságára és a benne rejlő lehetőségekre, ösztönzést adjon a nyelvtanulás folytatásához. Az, hogy ennek – a lehetőségek, illetve az egyes diákok képes-

ségei, irányultságai ismeretében – mi az optimális formája, csak helyileg, konkrétan és egyedileg dönthető el. De az biztos, hogy egy ilyen fajta útra indítás éppen megfelelő (hagyományos tanfolyami, e-learninges vagy tevékenységhez kapcsolt tapasztalati tanulási) formája sorsdöntő lehet a diákok további élete szempontjából.

A német nyelvi modul szerkezete

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
1. Németül? Hogyan?	5	1. Ezt tudom!	1. Ezt tudom! – Gondolattérkép
		2. Ezt ismerem!	1. Ezt ismerem! 2. Önbizalomkártya – 1. részmodul
		3. Ez érdekes!	1. PP-bemutató 2. Véleménynyilvánító kártyák
		4. Fußball ist...	1. Fußball ist immer noch wichtig – dalszöveg
		5. Áttekintés	
2. Németország? Miért ne?	5	1. Hol?	1. DACH 2. Wo bist du? 3. Városkártyák
		2. Mekkora?	1. Groß und klein 2. Rakd sorrendbe!
		3. Milyen?	1. Színek 2. Címerek, zászlók 3. Milyen színű a metró?
		4. Mennyi?	1. A számok 1–100-ig 2. Számrejtvény 3. Hol laksz? 4. BINGO! – játéklap 5. BINGO! – játékszabályok
		5. Hova?	1. Aachen – plakát 2. Önbizalomkártya – 2. részmodul

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
3. Csomagoljunk együtt!	5	1. A kedvenceim	1. Koffer packen 2. Ich packe meinen Koffer – on-line játék
		2. Hideg lesz?	1. Évszakok: ősz és tél 2. Ruhák télre 3. Mi hiányzik még?
		3. Meleg lesz?	1. Évszakok: tavasz és nyár 2. Ruhák nyárra 3. Mi hiányzik még?
		4. Miből mennyit?	1. Virtuális bőröndcsomagolás
		5. Te mit viszel?	1. Önbizalomkártya – 3. részmodul
4. Indulás!	5	1. A repülőtéren	1. Hogyan mondják németül? 2. Reptéri piktogramok 3. Iránytű – plakát
		2. Mikor?	1. Wann fliegen wir nach Köln?
		3. Hánykor?	1. Káprázik a szemem? 2. Órák 3. Kein Bier vor vier
		4. Beszállás!	1. Menetrend (Budapest–Köln)
		5. Repülünk!	1. Kép-, szó-, mondattársítás 2. Önbizalomkártya – 4. részmodul
5. Bemutatkozunk!	5	1. A családom	1. Családi album 2. Családtagok 3. MEMO-kártyák 4. Készíts családfát!
		2. Ez én vagyok!	1. Családi kirakós 2. Milyenek vagyunk? 3. Rajzold le magad! 4. Milyen vagyok?
		3. Az én szobám	1. Az én szobám 2. Alap berendezési tárgyak 3. A te szobád milyen?
		4. A mi sulink	1. Suli-alaprajzminta 2. A mi sulink – sablon
		5. Ezek mi vagyunk!	1. Önbizalomkártya – 5. részmodul

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
6. Megérkeztünk!	5	1. Hol vagyok?	1. A csoport búcsúképeslapja 2. Németország – térkép
		2. Mi minden van erre?	1. Aachen City 2. Was ist wo in Aachen?
		3. Segítség, eltévedtem!	1. Segítség, eltévedtem!
		4. Kedves családom!	1. Mintaképeslapok 2. Hallo!
		5. Bemutató videó	1. Önbizalomkártya – 6. részmodul
7. Tévézünk együtt!	5	1. Tévéorozatok	1. Serien – Was läuft?
		2. CO VIVA-TV	1. Programm auf VIVA-TV 2. Clip-Creator
		3. Cartoon Network	1. Mi van itt? 2. Mein CN 3. Mintameghívó
		4. Reklámfilmek (Projektmunka)	1. Az én filmem_minta_mp4 – digitális melléklet CD-n
		5. Reklámfilmek (Projektbemutató)	1. Arany POPCORN-díj 2. Önbizalomkártya – 7. részmodul
8. De hisz ez Aachen!	5	1. Nagy Károly városa	1. Nagy Károly Aachenben – feladatlap 2. Nagy Károly Aachenben – megoldókulcs 3. Nagy Károly emlékére
		2. Route Charlemagne	1. Mi az a Route Charlemagne? 2. Az interaktív Aachen
		3. Aacheni specialitások	1. Mit eszünk? 2. A recept
		4. Route Charlemagne (Projektmunka)	
		5. Projektbemutató	1. Önbizalomkártya – 8. részmodul

A részmodul címe	A részmodul óraszám	A foglalkozás címe	A foglalkozáshoz tartozó segédletek
9. Dolgozni szeretnék!	5	1. Ebben jó vagyok!	1. Ebben jó vagyok! 2. Ebben jók vagyunk!
		2. A munkaidő	1. A munkaidők 2. Mettől meddig? 3. Ki, mikor és mennyit?
		3. Állásbörze 1.	1. Álláshirdetések
		4. Állásbörze 2.	1. Motivációs levél – sablon 2. Névjegykártyaminták
		5. Mutasd be, mit tudsz!	1. Önbizalomkártya – 9. részmodul
10. Irány a nagyvilág!	5	1. Rejtélyes akció valahol a nagyvilágban	1. A naptár 2. Mikor történt?
		2. Hol történt?	1. Városok és időpontok 2. Hírességek a világban
		3. Hányan és mit csinálnak?	1. Hányan vannak? 2. Mit csinál ez a sok ember? 3. Az én megoldásom
		4. Írj te is flash mob-ot!	1. Flashmob-generátor
		5. Búcsúfoglalkozás	1. Önbizalomkártya – 10. részmodul 2. Diploma – sablon

